

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

„Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej”
"Co-financed by the Ministry of Culture and National Heritage of the Republic of Poland"

L'Institut polonais des arts et des sciences au Canada et la bibliothèque polonaise
The Polish Institute of Arts and Sciences in Canada and the Polish Library
Polski Instytut Naukowy w Kanadzie i Biblioteka Polska im. Wandy Stachiewicz

Vol. XV — 1998
Biuletyn — Bulletin

✓
Polski Instytut Naukowy w Kanadzie i Biblioteka Polska im. Wandy Stachiewicz

The Polish Institute of Arts and Sciences in Canada and the Polish Library

L'Institut polonais des arts et des sciences au Canada et la Bibliothèque polonaise

BIULETYN - BULLETIN

1998

vol. XV

**3479 Peel Street, McGill University
Montreal, QC, Canada
H3A 1W7**

BIULETYN - BULLETIN - 1998

**Komitet Redakcyjny
Editorial Committee
Comité de rédaction**

Redaktor naczelny - Editor-in-Chief - Editeur en chef
Józef LITYŃSKI

Członkowie - Members - Membres

**Marieta BRZESKI
Anna KOWALCZYK
Hanna M. PAPPIUS
Krystyna SOKOŁOWSKA
Stefan WŁADYSIUK
Paweł WYCZYŃSKI**

Okladka - Cover - Couverture :
Alfred HAŁASA

Druk - Printing - Imprimé par :
**Miropoint Rapido
Montreal**

**Polski Instytut Naukowy w Kanadzie i Biblioteka Polska im. Wandy Stachewicz
3479 Peel Street, McGill University
Montreal, QC, Canada
H3A 1W7**

tel. 514-398-6978 fax. 514-398-8184

e-mail : BIBLIOTEKA@POLONIAWEB.COM

SPIS TREŚCI — TABLE OF CONTENTS — TABLE DES MATIÈRES

Od redakcji — From the Editors — Mot de la Rédaction	3
I. Sprawozdania	
Działalność Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie w roku akademickim 1997-1998	4
Działalność Biblioteki Polskiej im. Wandy Stachewicz w roku akademickim 1997-1998	10
Nowości Biblioteki Polskiej	12
Ofiarodawcy na Bibliotekę Polską w Montrealu	13
Ci, co odeszli ...	16
II. Artykuły — Papers — Articles	
Kazimierz Kowalski <i>The Polish Academy of Arts and Sciences</i>	20
Hanna M. Pappius <i>Publikacja o międzywojennej grafice polskiej w zbiorach Biblioteki</i>	28
Teresa Romer <i>Zbiór dokumentacji o polskich grobach na cmentarzu w Saint-Sauveur</i>	30
Irena Tomaszewski <i>The Peoples and Neighbours of Poland – A Symposium</i>	33
Jan Witold Weryho <i>"A Dash of Orientalism on White" – Nina Almayer, Conrad's Neglected Heroine</i>	37
III. Reports — Rapports	
Activities of the Polish Institute during the academic year 1997-1998	43
Activities of the Polish Library during the academic year 1997-1998	45
Les activités de l'Institut polonais des arts et des sciences au Canada pour l'année 1997-1998	46
Les activités de la Bibliothèque polonaise en 1997-1998	48

Od Redakcji

Przedstawiamy Państwu kolejny, XV numer Biuletynu Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie. Zawiera on sprawozdania z działalności Instytutu i Biblioteki za mijający rok akademicki 1997-1998. Podobnie jak w poprzednich latach, wydanie niniejsze jest poszerzone o artykuły, o napisanie których zwróciliśmy się do naszych członków. Zamieszczony jest też artykuł o Polskiej Akademii Umiejętności z którą łączą nasz Instytut szczególne związki.

Podajemy również do wiadomości Państwa skład zarządu Instytutu i przewodniczących jego oddziałów.

W nadziei, iż bieżące wydanie spotka się z aprobatą Państwa, przesyłamy wyrazy naszego głębokiego poważania,

REDAKCJA

Mot de la rédaction

Nous présentons à nos lecteurs le numéro 15 du Bulletin de l'Institut polonais des arts et des sciences au Canada (PINK). Le présent numéro contient le compte rendu d'activités de l'Institut et de la Bibliothèque pour l'année académique 1997-1998.

Le lecteur pourra y trouver des articles écrits par les membres du PINK, ainsi qu'un article sur l'Académie polonaise des arts et des sciences, avec laquelle notre Institut entretient des relations étroites.

En espérant que ce numéro trouvera une appréciation de tous, nous saluons amicalement nos lecteurs.

LA RÉDACTION

From the Editors

We are pleased to present to you the 15th annual bulletin of the PIASC. We are continuing the tradition of publishing the annual reports of the Institute and the Library in three languages. The current bulletin contains invited articles by members and visiting Polish lecturers.

Respectfully submitted.

THE EDITORS

Józef Lityński

DZIAŁALNOŚĆ POLSKIEGO INSTYTUTU NAUKOWEGO W KANADZIE W ROKU AKADEMICKIM 1997-1998

Ubiegły rok przyniósł kilka ważnych wydarzeń w życiu Instytutu. Pierwszym z nich był przyjazd prezesa Polskiej Akademii Umiejętności, prof. Kazimierza Kowalskiego w październiku 1997 roku. Wizyta ta była owocem kontaktów, jakie nawiązali z PAU, prof. Paweł Wyczyński oraz dr Maciej Jabłoński. Prof. Kowalski odwiedził Montreal i Ottawę. W obu tych ośrodkach wygłosił odczyty na temat prac Polskiej Akademii Umiejętności, jak również spotkał się z prezesem Royal Society of Canada, dr Robertem H. Hayes'em. Mamy nadzieję, że kanadyjska wizyta prezesa PAU zapoczątkuje bliższe kontakty pomiędzy Akademią a naszym Instytutem.

Największym projektem, nad którym rozpoczęto pracę w minionym roku, a który będzie kontynuowany w roku następnym, jest wydanie publikacji o kolekcji grafik z okresu międzywojennego, znajdujących się w zbiorach Biblioteki. Jako częściowe pokrycie kosztów wydania otrzymaliśmy dotację w wysokości \$ 9,500 od Pełnomocnika Rządu do Spraw Zachowania Polskiego Dziedzictwa Kulturalnego za Granicą. Jest dla nas zaszczytem, że jesteśmy pierwszą instytucją polonijną w Kanadzie, która otrzymała tak poważną dotację ze strony rządu polskiego. Powołany został komitet redakcyjny z prof. Hanną M. Pappius na czele i prof. Pawłem Wyczyńskim jako redaktorem naczelnym (patrz str. 28).

Ponadto Polski Instytut Naukowy i Biblioteka Polska otrzymały subwencję od rządu prowincjonalnego, na zebranie dokumentacji o polskich grobach na cmentarzu w Saint-Sauveur, w celu opracowania monografii-przewodnika po polskim sektorze cmentarza (patrz str. 30). Praca ta została powierzona pani Ewie Iłowskiej, pod kierunkiem pani Teresy Romer. Finansowego wsparcia temu projektowi udzieliła także Fundacja im. Tadeusza i Zofii Romerów.

Poza tym prace Instytutu szły normalnym torem. Jak co roku zbieraliśmy pieniądze na rozwój Biblioteki. W ramach zbiórki udało się nam zebrać od osób prywatnych i instytucji polonijnych kwotę \$ 20,000 (patrz str.13).

W roku akademickim 1997/98 odbyło się 9 odczytów zorganizowanych przez Instytut. Na szczególną uwagę zasługuje symposium *The Peoples and Neighbours of Poland*, które miało miejsce w dniu 8 marca 1998 na Uniwersytecie McGill. Zostało ono zorganizowane przez Canadian Foundation for Polish Studies, komitet niedawno sformowany przy Instytucie, we współpracy z Departamentem Historii McGill'u. (patrz str.32) . Ponadto w marcu Instytut wspólnie z Fundacją im. Wiesława Dymnego urządził w Konsulacie RP wystawę malarstwa braci Jacka i Stefana Sienickich.

Jak co roku, PINK współuczestniczył w organizowaniu Letniego Uniwersytetu Kultury Polskiej w Rzymie. Polski Instytut Naukowy w Kanadzie kontynuuje stałą współpracę z podobnymi placówkami polonijnymi w innych krajach. Ważnym elementem tej współpracy jest wymiana publikacji i informacji. Na terenie Kanady, Instytut współpracuje z Kongresem Polonii Kanadyjskiej.

Jako wyraz poparcia dla bibliotek na Dolnym Śląsku, które ucierpiały podczas ubiegłorocznej powodzi, Instytut przekazał \$ 500 dla Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu.

Instytut składa podziękowanie panu Wojciechowi Oczechowskiemu, za coroczną weryfikację naszych sprawozdań finansowych.

PREZES HONOROWY INSTYTUTU: Bernard Shapiro, rektor Uniwersytetu McGill

ZARZĄD INSTYTUTU

Prezes Józef Lityński

Vice-prezes oraz

Dyrektor Biblioteki Polskiej Hanna M. Pappius

Vice-prezesi Aleksander M. Jabłoński

Stanisław Latek

Barbara Sharratt

Sekretarz

Ryszard Grygorczyk

Skarbnik

Stefan Kuczyński

Członkowie

Anna Glazer, Izabella Górską-Flipot, Alfred Hałasa,
Zbigniew Małecki, Wanda Muszyńska, Paweł Wyczyński,
Stefan Władysiuk, Marek Zareba

Przewodniczący Oddziałów

Ottawa

Aleksander Maciej Jabłoński

Toronto

Barbara Sharratt

Vancouver

Bogdan Czaykowski

Imprezy zorganizowane przez PINK w roku 1997-1998

16 października

Prof. Kazimierz Kowalski

Polska Akademia Umiejętności na tle sytuacji nauki w Polsce

23 października

Janina Ochojska

Polska Akcja Humanitarna w akcji pomocy powodzianom

23 października

Michał Okoński

Sytuacja polityczna w Polsce po wyborach

21 listopada

Prof. dr Witold Kieżun

Niezapomniane twarze, promocja książki

4	grudnia	Dr Wiktor Poliszczuk
<i>Pojęcie integralnego nacjonalizmu ukraińskiego</i>
26	marca	Prof. Bogdan Grzeloński
<i>Dyplomacja polska wobec zagrożenia Polski</i>
<i>(październik 1938 – wrzesień 1939)</i>
12	marca	Wystawa prac Jacka Sienickiego i Stefana Sienickiego
<i>Dwóch braci-malarz i architekt; dwa kraje-Polska i Kanada</i>
23	kwiecień	Dr Tadeusz Piotrowski
<i>Poland's Holocaust, konferencja i prezentacja książki</i>
8	maja	Dr Barbara Sharratt
<i>Mickiewicz i jego kobiety</i>
14	maja	Dr Olgierd Brzeski
<i>Wkład archeologii do wiedzy o ewolucji człowieka</i>

Odczyty zorganizowane przez Canadian Foundation for Polish Studies
sponsoringowane przez Instytut

8 marca	Symposium «The peoples and neighbours of Poland : contemporary issues and perceptions» <i>Teaching the history of Poland in North America, Piotr Wróbel</i> <i>Recovering a lost world : the civilization of eastern Ashkenaz, Michael Steinlauf</i> <i>On the writing of the history of peoples and nation-states, Paul Robert Magocsi</i> <i>Identifying Poland: the American search for a policy since 1914, Mieczysław Biskupski</i> <i>Building a civil society at home and meeting this challenge in Central Europe, Steven Lee</i> Round table discussion: <i>Meeting the challenge in Europe: can the diasporas help?</i>

Aleksander Maciej Jabłoński

POLSKI INSTYTUT NAUKOWY W KANADZIE. ODDZIAŁ W OTTAWIE.

Oddział ottawski współpracował w ostatnim roku akademickim z większością organizacji polonijnych w Ottawie, a w szczególności z Kołem nr 8 SPK, Stowarzyszeniem Inżynierów Polskich w Kanadzie, z Towarzystwem Przyjaciół KULu. Wykłady i spotkania odbywały się tradycyjnie w Uniwersytecie św. Pawła, a także w Domu Polskim SPK w Ottawie. Oddział Ottawski PINK liczy obecnie 54 członków.

Najważniejszym wydarzeniem w roku akademickim 1997/98 była wizyta prof. dr Kazimierza Kowalskiego, prezesa Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. Koordynatorem wizyty był z ramienia Oddziału prof. dr Paweł Wyczyński. Nasz Oddział był inicjatorem i współorganizatorem całej wizyty i przygotował program który obejmował w Ottawie m.in.:

- obiad i spotkanie z dr Robertem H. Haynes, O.C., prezesem Royal Society of Canada. W spotkaniu uczestniczyli ze strony PINK: prof. dr Paweł Wyczyński jako koordynator wizyty prof. Kowalskiego w Ottawie i prof. dr Marek Zaremba, vice-prezes Oddziału. Podczas spotkania, w którym brali udział członkowie zarządu, omówiono możliwości współpracy PAU i RSC. Zwrócono też uwagę na rolę PINKu w utrzymywaniu wzajemnych kontaktów.
- spotkanie nieformalne z członkami PINKu, oraz przedstawicielami Polonii ottawskiej w salonie przyjęć w Saint Paul University.
- spotkanie ze studentami i profesorami University of Ottawa.
- Odczyt prof. Kazimierza Kowalskiego p.t. *PAU - jej przyszłość na tle współczesnej nauki polskiej* na Saint Paul University.
- wizyta gościa w Ambasadzie RP w Ottawie.

Pobyt prof. Kowalskiego podkreślił znaczenie PINKu i jego związek z macierzystą organizacją PAU, z której się wywodzimy. Przeprowadzono szereg nieformalnych dyskusji i spotkań, w których omówiono możliwości współpracy.

Nasz Instytut włączył się też czynnie w przyjęcie J.E. ks. Abp. Szczepana Wesołego, Delegata Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji, który przybył do Ottawy na obchody 40-lecia polskiej parafii św. Jacka Odrowąza. PINK urządził wykład Ks. Abp. Sz. Wesołego dla Polonii w Domu Polskim.

Zarząd oddziału ottawskiego zmodyfikował dokument p.t. *PINK - Ku przyszłości*, który omawia współczesne szanse i kierunki rozwoju naszego Instytutu.

Podczas ostatniego roku odbyły się 4 zebrania Zarządu w tym jedno z udziałem inż. Lidii Zielińskiej, prezesa Oddziału Stowarzyszenia Inżynierów Polskich w Ottawie i inż. Bronisława Szpakowskiego, nestora SIP, w celu omówienia wspólnych działań i odczytów. Zarząd zamierza przeprowadzić akcję rekrutacyjną nowych członków, oraz odwiedzić chorych i starszych członków Oddziału, którzy nie mogą już brać tak czynnego udziału w naszych pracach.

Odczyty i spotkania

W ostatnim roku akademickim urządzono 8 spotkań i odczytów. Frekwencja wahała się od 40 do 120 osób.

- 23.V 97 r. - *Rola Kościoła w polskiej diaspory w ciągu ostatnich 40 lat - J.E. ks. Abp. Szczepan Wesoły*, Delegat Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji Polskiej
8. VII 97 r. - *Problemy społeczno-polityczne w Polsce w przededniu wyborów powszechnych 1997 r. - prof. dr hab. Jan Steczkowski*, Akademia Ekonomiczna w Krakowie
30. IX 97 r. - *KUL na drodze przemian w chwili obecnej - ks. prof. dr hab. Andrzej Szostek*, MIC, prorektor KUL, (wykład urządzony wspólnie z Towarzystwem Przyjaciół KULu)
20. X 97 r. - *Polska Akademia Umiejętności - jej przyszłość na tle współczesnej nauki polskiej - prof. dr Kazimierz Kowalski*, prezes PAU w Krakowie
9. XII 97 r. - Promocja książki **prof. dr hab. Witolda Kieżuna** p.t. *Niezapomniane twarz*". Książkę przedstawił **ks. prof. Andrzej Guryn**, a wybrane fragmenty odczytał **Witold Gawalewicz**
15. I 98 r. - *Ogień - partyzant Podhala - dr inż. Maciej Jabłoński*
Wykład urządzony wspólnie z Kołem nr 8 SPK.
21. IV 98 r. - *Położenie Polski w 1939 r. w świetle dyplomacji europejskiej i USA - prof. dr Bogdan Grzełowski*, Ambasador RP w Kanadzie
5. V 98 r. - Pokaz filmu video p.t. *Kolegium Aleksandry Padlewskiej*
(z udziałem reżysera)

Barbara Sharrat

POLSKI INSTYTUT NAUKOWY W KANADZIE. ODDZIAŁ W TORONTO

W okresie od maja 1997 do kwietnia 1998 roku zorganizowano 6 następujących imprez:

- 6 marca 1997 **prof. Krzysztof Grzymski**
Nowe wykopaliska nad Nilem

- 5 maja 1997 **mgr Krzysztof Kasprzyk**
1000-lecie Gdańska – dzieje wielonarodowościowego miasta
- 17 maja 1997 **Henryk Dasko**
Literatura a polityka w latach 1945-1989
- 27 listopada 1997 **Jerzy Słubicki**
Wojna polsko-rosyjska 1920 roku
- 11 grudnia 1997 **Prof. Jerzy Samp**
Hanza-Gdańsk : historia i współczesność
- 26 marca 1998 **Dr Krzysztof Ciuk**
Jak Turcy wojowali

Dr Barbara Sharratt wydała na początku tego roku książkę; zbiór esejów o literaturze polskiej, która jest trzecią publikacją oddziału torontońskiego Polskiego Instytutu Naukowego.

Anna Lubicz-Łuba

POLSKI INSTYTUT NAUKOWY W KANADZIE. ODDZIAŁ VANCOUVER

Spotkania i odczyty zorganizowane w sezonie 1997/98.

- 22.05.97 Melodramat Anny Strońskiej *Nocne życie* w wykonaniu Krystyny Jandy.
- 24.05.97 Wieczór literacko-muzyczny
 Spotkanie autorskie z Anną Strońską
 Mini-recital fletowy Anny Kowalczyk,
 absolwentki Konserwatorium w Lyonie.
- 03.04.98 *Nie bój się kochać* spektakl poetycko-muzyczny oparty o poezję ks. Jana Twardowskiego, z udziałem Marii Nowotarskiej, Agaty Pilitowskiej i Krzysztofa Jasińskiego.
- 04.04.98 *Polscy Poeci w Salonie Muzyki i Poezji* – wieczór literacko-muzyczny.
- 14.04.98 Promocja książki prof. Władysława J. Stankiewicza *Holding One's Time in Thought: The Political Philosophy of W. J. Stankiewicz*, pod redakcją prof. B. Czaykowskiego i S.V. La Selva.

Hanna M. Pappius

Stefan Władysiuk

DZIAŁALNOŚĆ BIBLIOTEKI POLSKIEJ im. WANDY STACHIEWICZ W ROKU AKADEMICKIM 1997-1998.

W minionym roku 1997-1998 praca w Bibliotece postępowała systematycznie naprzód. Obecnie liczba regularnych członków przekroczyła 1,770. W okresie ostatnich 12 miesięcy wypożyczyli oni ponad 17,000 książek. Do księgi inwentarzowej wpisano ponad 800 pozycji. Księgozbiór biblioteki przekroczył 44,800 książek. Wraz z 1,000 pozycji wpisanymi w ubiegłym roku, nasz komputerowy katalog liczy ponad 13,900 tytułów. Do katalogu komputerowego bibliotek McGill' u, wpisano około 100 tytułów. Opisów takich z zaznaczeniem lokalizacji *Polish Institute Library* istnieje już ponad 10,000. Uzupełniają się one z książkami na polskie tematy w McLennan Library, łącznie stanowiąc wartościową kolekcję dla zainteresowanych naukowców.

W roku 1997-1998 na kupno książek, oraz na prenumeratę czasopism przeznaczono \$ 8,000.

Tak jak w poprzednim roku Biblioteka otrzymywała egzemplarze okazowe najbardziej poczytnych w Polsce czasopism: *Rzeczpospolita*, *Gazeta Wyborcza*, *Niedziela*, *Polityka*, *Warsaw Voice*, *Wprost*, oraz czasopisma polonijne takie jak: *Czas*, *Gazeta*, *Głos Polski*, *Związkowiec* z Kanady i inne z całego świata. Gazety z Polski docierają do nas z opóźnieniem od 3 do 6 dni.

Podobnie jak i w latach poprzednich, dzięki bezpłatnemu biletowi lotniczemu podarowanemu Bibliotece przez Polskie Linie Lotnicze LOT, bibliotekarz pan Stefan Władysiuk mógł w Polsce zakupić nowości wydawnicze po korzystnej cenie.

W oparciu o ustalenia z dyrektcją Bibliotek McGill'u z lat poprzednich w minionym roku nasza biblioteka wzbogaciła się o ponad 100, zakupionych w Polsce z *Funduszu Kraków / Stenthal*, *Hansa i Eugenii Jutting*. Wśród nich na uwagę zasługują wydane na przełomie wieku *Dzieje Polski ilustrowane...* i *Dzieje porzeczne narodu polskiego...* Augusta Sokołowskiego (patrz omówienie na stronie 12).

Będąc podłączoną do głównego komputera Uniwersytetu McGill, biblioteka ma dostęp do tak zwanej poczty elektronicznej. Za jej pośrednictwem nadal otrzymujemy codziennie bieżący serwis informacyjny z Polski: m.in. *Donosy*. Otrzymujemy też regularne notowania Giełdy Warszawskiej. Biblioteka posiada pełny dostęp do INTERNETU, a przez niego do sieci World Wide Web.

Podczas seminarium *The Peoples and Neighbours of Poland* zorganizowanego przez Canadian Foundation for Polish Studies w dniu 8 marca 1998 r. biblioteka zaprezentowała ostatnio wydane książki w języku angielskim dotyczące Polski, ze zbiorów swoich i Biblioteki McLennan.

Podobnie jak w latach ubiegłych Biblioteka uczestniczyła w kiermaszach Polonii montrealskiej. Ze sprzedaży dubletów książek łącznie uzyskano ponad \$1,000. Udział w kiermaszach jest także formą propagowania Biblioteki wśród Polonii.

Działalność Biblioteki opiera się w znacznej mierze na ofiarnej pracy wielu osób. Od lat prowadzeniem wypożyczalni zajmują się panie Anna Baryga, Anna Giżycka oraz Janina Kędzierska, Anna Kowalczyk, Wanda Maciejewska, Leokadia Magdziarz, Zofia Romer i Halina Tokarska zajmują się porządkowaniem księgozbioru. Oprawą książek zajmuje się pani Zofia Kirste. Wpisywaniem informacji do komputerowej bazy danych zajmują się panie Anna Czerwińska, Krystyna Missala, Ewa Tremblay, Teresa Żółtowska, oraz pan Czesław Lorenc.

W pracach biurowych pomagają panie Marieta Brzeska i Krystyna Sokołowska. O estetykę Biblioteki dba pani Teresa Brodowska.

Bibliotekarz pan Stefan Władysiuk zajmuje się gromadzeniem i selekcją materiałów, udzielaniem informacji, katalogowaniem oraz koordynacją pracy wolontariuszek. Katalogowaniem naszych książek na Uniwersytecie McGill, zajmuje się na część etatu pani bibliotekarka Marina Gussalowa. Funkcję dyrektora Biblioteki piastuje nadal wiceprezes Instytutu, prof. Hanna M. Pappius, będąc odpowiedzialną jednocześnie za kontakty z Uniwersytetem McGill.

Prezes Instytutu prof. Józef Lityński przedstawił działalność Instytutu i Biblioteki na obradach XIX sesji Stałej Konferencji Muzeów, Bibliotek i Archiwów Polskich na Zachodzie, która odbyła się we wrześniu 1997 roku na Zamku Montresor we Francji. Biblioteka utrzymuje kontakty oraz prowadzi wymianę z bibliotekami należącymi do Stałej Konferencji oraz z krajowymi bibliotekami uniwersyteckimi.

W minionym roku zakończono wstępne katalogowanie naszych zbiorów grafiki w Dziale Zbiorów Specjalnych Biblioteki Narodowej w Warszawie. Część dotycząca grafiki z lat międzywojennych została uznana za interesującą. Na nasz projekt wydania katalogu grafik polskich z tego okresu, Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Zachowania Polskiego Dziedzictwa Kulturalnego za Granicą, przyznało nam subwencję w wysokości 25,000 zł. Powołany został komitet redakcyjny z prof. Hanną M. Pappius na czele i prof. Pawłem Wyczyńskim jako redaktorem naczelnym (patrz str. 28).

To, że Biblioteka Polska może prowadzić skutecznie swoją działalność zawdzięczamy w dużej mierze poparciu finansowemu jakie udzieliła nam Polonia podczas naszej zbiórki jesiennej, oraz dotacjom ze strony Polskiej Fundacji Społeczno-Kulturalnej (w 1997 r. otrzymaliśmy \$12,500), Funduszu Wieczystego Milenium (\$ 1,000).

Szczególnie gorąco dziękujemy prof. Witoldowi Kieżunowi, który przekazał na rzecz Biblioteki, całkowity dochód ze sprzedaży 100 egzemplarzy swojej wydanej w ubiegłym roku książki zatytułowanej *Niezapomniane twarze*. Dziękujemy również redaktorom gazet polonijnych za pomoc w propagowaniu naszej, tradycyjnej już, Jesiennej Zbiórki na Bibliotece.

Wypożyczalnia Biblioteki czynna jest w :

poniedziałki	od 10-tej do 20-tej.
czwartki	od 16-tej do 20-tej.
soboty	od 13-tej do 17-tej.

Czytelnia i serwis informacyjny czynne są codziennie z wyjątkiem sobót i niedziel
od 10-tej do 17-tej.

Adres poczty elektronicznej Biblioteki Polskiej:

biblioteka@poloniaweb.com

Stefan Władysław

NOWOŚCI BIBLIOTEKI POLSKIEJ

Dzieje Polski ilustrowane... i Dzieje porozbiorowe narodu polskiego...

Augusta Sokołowskiego

AUGUST SOKOŁOWSKI, historyk, badacz dziejów Polski, edytor źródeł i ich popularyzator, urodził się 28 sierpnia 1846 roku w miejscowości Ulicko koło Rawy Ruskiej. Studiował historię i język polski na Uniwersytecie Lwowskim, m.in. pod kierunkiem A. Małeckiego i K. Liskiego, uzyskując doktorat w 1871 roku. Następnie pisał jako nauczyciel gimnazjalny od 1891 we Lwowie, 1874 – 1903 w Krakowie. Po habilitacji w r. 1876 na Uniwersytecie Jagiellońskim, był wykładowcą historii Austrii. W latach 1880-1890 był posłem z ramienia demokratów do Rady Państwa we Wiedniu. Zmarł 17 kwietnia 1921 roku w Warszawie.

W czasie I wojny światowej był zwolennikiem Władysława Sikorskiego, współpracował z Biurem Wydawnictw Naczelnego Komitetu Narodowego, publikując broszury o tematyce historycznej. Pierwsze jego prace dotyczyły średniowiecza, głównie XV wieku (*Projekt rozbioru Polski*, 1874; *Elekcja czeska po śmierci Zygmunta Luksemburskiego*, 1876), następne – epoki nowożytnej (*Przed rokoszem. Studium historyczne z czasów Zygmunta III*, 1882; *Prusy i Polska*, 1909). Później zajął się epoką porozbiorową, głównie dziejami walk niepodległościowych (*Dzieje powstania listopadowego*, Wiedeń 1907; *Dzieje powstania styczniowego*, Berlin 1910). Był przedstawicielem konserwatywnego nurtu w polskiej historiografii; powstania, zwłaszcza styczniowe, uważał za katastrofę o dalekosiężnych skutkach. Opracował i wydał wiele źródeł, zarówno średniowiecznych (*Codex epistolaris saeculi decimi quinti*, t. I 1876 – wspólnie z Józefem Szujkim), jak i nowożytnych (*Listy ks. Jerzego Zbaraskiego kasztelana krakowskiego z lat 1621 – 1631*, 1880; *Diariusze sejmowe z r. 1587, 1887*).

Duże zasługi położył w dziedzinie popularyzacji dziejów Polski, publikując poczytne *Dzieje Polski ilustrowane* (t. 1 – 4, Wiedeń 1895 – 1901); wydanie krajowe t. 1 – 5 1899 – 1901) – jedno z pierwszych ogólnych ujęć historii Polski, oraz 4-tomowe *Dzieje porozbiorowe narodu polskiego* (1901 – 08) – pierwszą w polskiej historiografii syntezę tego okresu.

Sokołowski, August

Dzieje Polski ilustrowane na podstawie najnowszych badań historycznych napisał ..., ilustracjami oraz reprodukcjami z obrazów Jana Matejki ... i innych mistrzów polskich. Warszawa: Drukarnia Wieku, 1899-1901, tomów 5

T.1 Królowie i książęta polscy i dynastia Piastów. T.2 Epoka jagiellońska T.3 1492-1572 T.4 Pod rządami królów elekcyjnych T.5 1648-1795.

Sygnatura : DK 4188 S65 1899

Sokołowski, August

Dzieje porozbiorowe narodu polskiego ..., z ilustracjami oraz reprodukcjami z obrazów i innych mistrzów polskich. Warszawa: Drukarnia Wieku, 1903 -1908, tomów 4.

T.1 1796-1815 T.2 1815-1825 T.3 1825-1831 T.4 1831-1908

Sygnatura : DK 4349 S65 1903

zakupione z Funduszu Kraków / Stenthal, Hansa i Eugenii Jutting.

**Ofiarodawcy na Bibliotekę Polską w Montrealu
za okres
1 maja 1997 - 30 kwietnia 1998**

PATRONI BIBLIOTEKI POLSKIEJ

Polska Fundacja Społeczno-Kulturalna	\$12,500
Marian Szot	\$ 1,150
Fundusz Wieczysty "Milenium"	\$ 1,000
Fundusz Marii Morawskiej i Stanisława Picholtza	\$ 1,000
Edmund Danowski	\$ 1,000
Halina Gonerko - <i>ku uczczeniu Ś.P. Męża, Jerzego</i>	\$ 1,000
Olgierd Brzeski	\$ 1,000
Anna M. Szetle	\$ 1,000
Zbigniew Małecki	\$ 750
Polonijna Kasa Kredytowa	\$ 500
Fundacja im. Adama Mickiewicza	\$ 500
Irena Tokarzewska-Petrusewicz	\$ 500
Kajetan Bieniecki	\$ 500
Stanisław Kawa	\$ 500
D. Sharko	\$ 500
Witold Kieżun	\$ 500

\$ 450	Antoni Czajka
\$ 300	Wiktor Bielecki
\$ 250	Janina i Wiesław Kędzierski
\$ 200	Maria Czarnojańczyk-Burdick , Kama Kozłowska, Francis Moskal, Wanda Muszyński, Związek Weteranów Polskich w Montrealu, Maria Zasińska
\$ 160	Stefan Sienicki
\$ 125	Krystyna Krakowska

\$ 100 Grupa 10 PKTWP, Irena Bellert, Stefan De Kosko, Wanda de Roussan, John DeCorwin, Tadeusz Graff, Stan Ludwik Grzesiewicz, Andrzej Gutkowski, Edward Hajdukiewicz, Danuta Hyjek, Edmund S. Idziak, Zbigniew Jarnuszkiewicz, Maria Jarochowska, Olga Krzyczkowska, Maksymilian Kubacki, Stephen Kulczycky, Leon Ligus, Dagna Liszkowski, Mieczysław Marcinkiewicz, Jan i Zofia Modzelewski, Roger Morawski, Teresa Nałęcz, Mieczysław Nitosławski, Czesław i Joanna Ochman, Danuta Podkomorska, Anna Poray-Wybranowska, Jan Słowik, Maria Spatz, SPK-Ottawa, STP-Oddział Ottawa, Władysław Stankiewicz, Halina Tokarska, Ludwik Wielgosz, Marc Wilkins, Joseph Wojcik, Witold Zaleski, Maciej Znojkiwicz, Jerzy i Teresa Żółtowsy

\$ 50 Anonimowo, Lidia Adamkiewicz, Ludwik Banasik, Anna Baryga, Alicja Bedkowska Zbigniew Berezowski, Edward i Monique Biliński, Leszek Chełmiński, Michel Chmelevsky, Jadwiga Chruściel, Adeline Ciebien, David Cynberg, W. Czajkowski, Federacja Polek (Vancouver), Stanisław Francuz, Rudolf Falkowski, Lech Fulmyk, Jan Gill, Anna Giżycka, Tadeusz Granosik, Zbigniew Gutter, Jadwiga Hilińska, Zofia Kirste, Zofia Janik, Jadwiga Kisielewski, Jerzy i Irena Korey-Krzeczowski, Korda-Kochańczyk, Maria Kulczyckij, Adam Mercik, Stanisław Mazewski, Casimir Michaliszyn, Marek Nitosławski, Maria Nowaczek, Kazimierz Obuchowicz, Teresa Romer, Waldemar Romanowski, Sophie Rybikowski, Edward Siniewicz, Jola Sise, Jan Skura, Andrzej Sozański, J.D. Sobolewski, Jan Solecki, Tadeusz Sołowij, Krystyna Sparks, Tadeusz Streng, Jan Weryho, Marian Wojdan, Antoni Wysocki-Borejsza, Lucjan Węgrowicz, Stanisław Zaborowski, Jerzy M. Zarzycki, Alfred Zbik, Maria Zdzitowiecka, Maria Zielińska, Roman Znamirowski, Michael Zurowski

\$ 40 K.S. Jabłoński, Eustachy Lenko, Jerzy W. Strzelecki,

\$ 30 M. Arciszewski, Joanna Korwin-Łopuszańska, Jadwiga Kudłaciak, Zofia Maliszewska, Stanley Krzanowski, Jerzy Nowakowski, Wanda Poznańska, Klara i Marek Rostworowscy

\$ 25 Danuta Agopsowicz, M. Arciszewski, Jacek Bartel, Paweł Berliński, Sophie Chromik, Elżbieta Czetwertyńska, Maria Drabkowska-Kaczmarek, Edward i Emilia Drażyk, Wanda Gavsie, Wojciech Gorączko, Jan Gierlach, Piotr Grad, Juliusz Grey, Brigit Fijałkowski, Władysław Henoch, Jan Jeżewski, T. Jost, Maria Kaczmarek,

Edward Kemnitz, Krystyna Kleban, Jozef Kliś, Edmund Komorowski, Ewa Konopacka, Frank Kostro, Zbigniew Lachendro, Jadwiga Langowska, Margaret Lefebvre, Stefan Lewicki, J. S. Litvack, Czesław Lorenc, Barbara Malinowska, Zdzisław Marczyński, Irene Markiewicz, Janusz i Danuta Mazur, Janusz Michejda, Amalia Mesner, Kajetan Morawski, Kazimierz Nowakowski, Janina Olejnik, Antoni Potocki, Kazimierz Orlik-Ruckemann, Edward Osiek, Jadwiga Ostrowiecka, Kacper P. Pawlikowski, Ryszard Poddubiuk, Hanna Poznańska, Maria Rajcher, Izabela Rostworowski, Jerzy Ruebenbauer, Jadwiga Runcewicz, Radosław Rzepkowski, Maria Serwatowska, Henryk Siedlikowski, Wilhelm Siemieński, Krzysztof Sokolnicki, Agnes Sroka, Antoni Stelmach, Tomira Swinarska, Edward Szypulewski, Zdzisław L. Szeliski, Barbara Tołoczko, Jan Wawrzków, Konstanty Węgrzecki, Aleksandra Wiechula, Czesław Wingrowicz, Jerzy Wojciechowski, Edward Wołujewicz, Wiesław Żurek, Zofia Żurowska

\$ 20 Robert Pajonkowski

\$ 18 Leon i Miriam Schwartz

\$ 10 Adolf Hładyłowicz, Anna Milewski, Zbigniew Wozniak

Zamiast kwiatów dla uczczenia pamięci następujących osób, dary na Bibliotekę złożyli :

Ś.p. Tadeusza Siemiątkowskiego:

\$ 50 Andrzej i Anna Czerwińscy, Hanna i Maciej Szymańscy

\$ 40 Jozef Kliś

\$ 25 Maciej i Zofia Kirste, Rodzina Poubouras

\$ 20 D. Dalkin, Jan Sawoniak

Ś.p. Olgierda Adaszkwicza:

\$ 20 Beata Thau

Ś.p. Andrzeja Sozańskiego:

\$ 100 Hanna i Maciej Szymańscy

Ci co odeszli...

MARIA DOMARADZKA

Doktor medycyny, mikrobiolog, profesor uniwersytetu, urodzona 22 listopada 1922 roku w Krakowie, zmarła 29 października 1997 w szpitalu Hotel Dieu w Montrealu.

Absolwentka gimnazjum i liceum w Krakowie i we Lwowie, w roku 1940 została deportowana przez władze radzieckie do Kazachstanu. Po zwolnieniu z miejsca internowania, dołącza w 1941 roku do tworzącej się Armii Polskiej w Buzułuku, gdzie zostaje zatrudniona jako ochotniczka w sztabie gen. Andersa, później ewakuowana do Iranu i do Libanu. W 1944 roku podejmuje studia medyczne na francuskim uniwersytecie Św. Józefa w Bejrucie, uwieńczona doktoratem z medycyny w 1950 roku. W tym samym roku przybywa do Kanady, gdzie odbywa studia specjalistyczne w Instytucie Mikrobiologii i Higieny na Uniwersytecie Montrealskim. Zostaje członkiem Korporacji Lekarzy w Quebecu, a także Federacji Lekarzy Mikrobiologów, międzynarodowej Unii Walki z Gruźlicą i wielu innych organizacji. Aż do emerytury w 1989 roku prowadzi niezwykle czynną działalność zawodową i naukową, pracując najpierw w Szpitalu Św. Józefa w Montrealu, następnie zaś w Szpitalu Maisonneuve, będąc zarazem profesorem na Wydziale Medycznym Uniwersytetu Montrealskiego.

Ś.p. Maria Domaradzka znana była również ze swej długoletniej działalności społecznej jako członek Kanadyjskiego Trybunału d/s Praw Człowieka, a także Kanadyjskiej Rady d/s Stosunków Chrześcijańsko-Żydowskich.

W osobie Zmarłej Polonia Kanadyjska, szczególnie zaś społeczność polska w Montrealu, straciła ofiarną i oddaną całym sercem działaczkę. Była ona członkiem Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie, przewodniczącą Polskiej Rady Szkolnej w latach 1966-1971, członkiem Rady Administracyjnej Polskiego Instytutu Dobroczynności im. M. Curie-Skłodowskiej, współzałożycielką Komitetu Pomocy Polsce, zaś w latach 1983-92 jego przewodniczącą.

HANNA CERANKA-POZNAŃSKA

Urodziła się w 1903 w Warszawie. Po uzyskaniu matury w wieku 16 lat, stanęła przed wyborem: studia na architekturze, akademii sztuki czy w szkole dramatycznej. Otwarcie pierwszej Państwowej Szkoły Dramatycznej zdecydowało o jej przyszłej karierze. Ponad 500 kandydatów ubiegało się o przyjęcie do szkoły. Hanna Ceranka znalazła się wśród setki przyjętych. Talent Hanny Ceranki został szybko zauważony przez profesora Zelwerowicza i innych. Była jedną z pierwszych absolwentów tej szkoły. W roku 1924 została członkiem Związku Artystów Sceny Polskiej. Po studiach podjęła pracę w teatrze w Bydgoszczy, następnie zaś w nowopowstałym teatrze w Łucku. Później były teatry w Wilnie i w Częstochowie. W Częstochowie właśnie spotkała i poślubiła inżyniera Tadeusza Poznańskiego.

Hanka Ceranka była w grupie 100 polskich artystów, zaproszonych w 1934 roku przez Polskie Koleje Państwowe do promowania kultury polskiej i nowej emisji akcji PKP, w miastach Europy Zachodniej.

Po wybuchu wojny, kiedy to artyści odmawiali występowania w teatrach, pracowała jako kelnerka. Na początku 1940 roku z pomocą generała Wieniawy Długoszewskiego, ambasadora

polskiego w Rzymie i osobistego przyjaciela włoskiego ministra spraw zagranicznych, hrabiego Ciano, rodzinie Poznańskich udało się opuścić okupowaną Polskę. Jej mąż otrzymał pracę jako inżynier w Algierii. Po dwuletnim pobycie wyemigrowali do Kanady.

Od samego przyjazdu do Kanady, Hanna Poznańska była bardzo aktywną w życiu kulturalnym Polonii, organizując wieczory poetyckie i recitale w Montrealu, Ottawie czy Toronto, z udziałem takich artystów jak Kazimierz Wierzyński, Jan Lechoń czy Kazimierz Braun.

W 1962 roku została odkryta przez National Film Board. Występowała w trzech filmach, oraz w programach telewizyjnych CBC.

Była jednym z pierwszych założycieli Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie.

Za jej pracę społeczną została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi.

TADEUSZ SYPNIEWSKI

Tadeusz Odrowąż-Sypniewski (sam nie używał herbowego nazwania, ale umieścił go na nagrobku tragicznie zmarłej córki), urodził się w rodzinnym majątku Gosławice pod Inowrocławiem, 29 listopada 1907 roku.

Po maturze w Inowrocławiu udał się na studia do Poznania. Na Uniwersytecie Poznańskim studiował ekonomię polityczną. Na tej uczelni uzyskał magisterium nauk ekonomiczno-politycznych.

W Poznaniu również stawiał Tadeusz Sypniewski pierwsze kroki jako dziennikarz. Od 1931 roku podjął tu mianowicie pracę w *Gazecie Powszechnej*.

Po dwóch latach przeniósł się do Inowrocławia, bo w 1933 roku przyjął propozycję objęcia stanowiska redaktora naczelnego miejscowego *Dziennika Kujawskiego*. Energicznie, z inwencją redagował ten dziennik przez 5 lat. Mimo bardzo intensywnej pracy dziennikarskiej miał Tadeusz Sypniewski czas na konkury uwieńczone ślubem z Jadwigą Roszkiewicz w inowrocławskiej farze w dniu 2 października 1937 roku.

Tadeusz Sypniewski kochał Kujawy, czuł się inowrocławianinem z krwi i kości. Opinia doskonałego dziennikarza i rzutkiego redaktora naczelnego, postawienie *Dziennika Kujawskiego* na wysokim poziomie, nie zaspokajało jego ambicji zawodowych. Dlatego chętnie przyjął propozycję objęcia stanowiska redaktora naczelnego *Gazety Gdańskiej*, jedynego polskiego dziennika w Wolnym Mieście Gdańsku. Pracował na tym stanowisku od lutego 1938 roku do wybuchu II wojny światowej.

Wkrótce po objęciu redakcji *Gazety Gdańskiej*, Tadeusz Sypniewski przekonał się, że jest to pasjonująca i odpowiedzialna, lecz także niebezpieczna praca. Nim państwo Sypniewscy zdążyli na dobre rozpakować się w swoim gdańskim mieszkaniu, stali się ofiarami prohitlerowskiej policji gdańskiej, która dla zastraszenia nowego redaktora naczelnego polskiego dziennika, we wrześniu 1938 roku aresztowała go, gdy udawał się do redakcji, pod sfingowanym zarzutem szpiegostwa; jednocześnie urządzono najście na mieszkanie. Jedynym skutkiem całej operacji była zamiana mieszkania gdańskiego na gdyńskie.

Przy odpowiedzialnej pracy na stanowisku redaktora naczelnego kolejnych dzienników, Tadeusz Sypniewski znajdował czas i siły, żeby być stałym korespondentem *Polski Zbrojnej*, Rozgłośni Pomorskiej Polskiego Radia w Toruniu, francuskiej agencji prasowej *Havas* w Paryżu, londyńskie do dziennika *The Daily Telegraph*.

Redaktor naczelny *Gazety Gdańskiej* doskonale zdawał sobie sprawę z tego, że nie wyjdzie żywy, jeśli Niemcy dostaną go w swoje ręce. Dlatego w pierwszym dniu wojny wyruszył najpierw do Warszawy, a potem z falą uciekinierów zmierzał na wschód, aż w końcu znalazł się w Rumunii. W Bukareszcie nie siedział z założonymi rękami. Nawiązał natychmiast współpracę z wydawanym tam *Kurierem Polskim*, i redagował biuletyn w polskiej YMCA w stolicy Rumunii.

Pogarszająca się sytuacja polityczna i coraz jawniej panoszący się w Rumunii Niemcy, na powody przedostania się Tadeusza Sypniewskiego w 1941 r. do oddziałów Wojska Polskiego na Bliskim Wschodzie. Jako dziennikarz „przy wojsku” pracował w wydawanych w Palestynie pismach: w *Gazecie Polskiej* w Jerozolimie i w *Tygodniku Polskim* w Tel-Awivie. Cykl reportaży, w których z uznaniem, nawet z podziwem pisał o pracy młodych Żydów w palestyńskich kibucach, wywołał falę krytyk i czysto polskie posądzenia o pochodzenie żydowskie.

Po przeniesieniu się do Egiptu Sypniewski ponad dwa lata redagował *Paradę* w Kairze. Na początku 1944 roku z 2-gim Korpusem gen. Andersa odpływa do Włoch i tam podczas kampanii włoskiej w latach 1944 - 1945 jest korespondentem wojennym korpusowego organu *Dziennika Żołnierza* oraz londyńskiego *Dziennika Polskiego*.

Po wojnie, przez blisko półtora roku pracował w redakcji *Orła Białego* we Włoszech. Potem, w latach 1947 - 1951 wydawał ten tygodnik w Belgii, w Brukseli - dla uniknięcia ewentualnych ingerencji cenzury brytyjskiej.

W 1951 roku z żoną i córką wyemigrował do Kanady. Rodzina Sypniewskich osiedliła się w Montrealu. W pierwszych miesiącach pobytu na kanadyjskie ziemi Tadeusz Sypniewski pracował jako robotnik i malarz pokojowy. Rok 1952 zszedł mu na pracy w dziale wysyłkowym tygodnika *The Ensign*.

Tadeusz Sypniewski należał do grupy pierwszych członków Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie.

Gdy w lipcu 1953 roku powstała polska sekcja w Radio Canada International, Tadeusz Sypniewski rozpoczął w niej pracę jako dziennikarz i speaker radiowy. Ponieważ kierownikiem sekcji został Charles Amiel, francuski dziennikarz, protegowany Rene Levesque'a, nie znający języka polskiego, Sypniewski został jego zastępcą z tytułem „starszego redaktora” (Senior Producer). Faktycznie on kierował sekcją. Oficjalnie został jej kierownikiem dopiero w 1966 roku. Wielką popularnością cieszyły się jego reportaże ze światowej wystawy EXPO 67. Dużym wzięciem wśród młodych słuchaczy w Polsce cieszyły się jego felietony sportowe, oraz programy młodzieżowe - pomysł Sypniewskiego - nadawane co dwa tygodnie.

Po październiku 1956 roku Tadeusz Sypniewski zaczął odwiedzać Polskę. To dało mu sposobność odnowienia przedwojennych kontaktów dziennikarsko-radiowych i nawiązania nowych. Dzięki temu występował wielokrotnie przed mikrofonami Polskiego Radia i przed kamerami Telewizji Polskiej.

Jako kierownik sekcji RCI odbył również tournée odczytowe, podczas którego wygłosił ponad 20 odczytów o Kanadzie w Warszawie, Gdańsku, Bydgoszczy, Inowrocławiu, Poznaniu, Szczecinie, Wrocławiu, Opolu i w Katowicach.

Do ustąpienia ze stanowiska kierownika polskiej sekcji zmusiły Tadeusza Sypniewskiego skutki tragicznego wypadku samochodowego, jakiemu uległ wraz z córką latem 1970 roku. Przez następne dwa lata pracował jako starszy redaktor w dziale programowym RCI. W grudniu 1972 roku przeszedł na emeryturę.

Jako emeryt, od 1973 do 1979 roku pisywał regularnie do torontońskiego *Związkowca*. Jednocześnie wykorzystywał swą rozległą wiedzę sportową i pasję kibica jako kanadyjski korespondent dwóch warszawskich pism sportowych: *Przeglądu Sportowego* i *Sportowca*.

W styczniu 1978 roku ukazała się napisana przez Tadeusza Sypniewskiego *Karta społeczna Polsko-Kanadyjskiego Instytutu Dobroczynności w Montrealu*. Wzorowo wydana 192-stronicowa

książka jest – jak pisał Autor - „historią Instytutu, a zarazem dziejami społecznymi Polonii montrealskiej” (s. 123, 128).

Ostatnie lata życia Tadeusza Sypniewskiego były naznaczone borykaniem się z szybko postępującą utratą wzroku.

Zmarł 24-go stycznia 1998 roku w szpitalu Royal Victoria, jako jedna z ofiar tegorocznej klęski marznącego deszczu.

Andrzej Guryn

TADEUSZ SIEMIĄTKOWSKI

W dniu 24 marca 1998 roku licznie zgromadzona w Misji Św. Wojciecha na NDG montrealaska Polonia żegnała zmarłego w dniu 19 marca wyjątkowo zasłużonego działacza śp. Tadeusza Siemiątkowskiego.

Ś. p. Tadeusz urodził się w Warszawie w 1910 roku. Po ukończeniu Gimnazjum im. Św. Stanisława Kostki przy ul. Traugutta 1, rozpoczął studia na Politechnice Warszawskiej na Wydziale Inżynierstwa Budownictwa Wodnego. Studia ukończył w roku 1939. Brał czynny udział w życiu akademickim, w organizacjach Młodzieży Wszechpolskiej i Obozie Narodowo-Radykalnym (ONR).

W czasie okupacji był członkiem organizacji wojskowej Związek Jaszczurczy (ZJ), natomiast w Narodowych Siłach Zbrojnych był doradcą Oddziału Bojowego przy Komendzie Głównej, biorąc udział w szeregu akcji bojowych przeciwko okupantowi.

W Powstaniu Warszawskim był Dowódcą plutonu i Zastępcą Dowódcy Kompanii „Warszawianka” – Zgrupowania „Chrobry II”. Został dwukrotnie odznaczony (1944 i 1994) Krzyżem Narodowego Czynu Zbrojnego. Po uwolnieniu z obozu jenieckiego w Murnau i krótkim pobycie na emigracji w Anglii wyemigrował do Kanady w 1952 roku. Tutaj włączył się niezwłocznie do życia polonijnego. Założył m. in. szkołę kreślarską, w której bezinteresownie uczył rodaków kreślarstwa, umożliwiając im tym samym zdobycie zawodu. Współpracował przy wydawaniu Zeszytów Historycznych NSZ (Chicago) i opublikował szereg artykułów w prasie polonijnej. W okresie stanu wojennego w PRL brał udział w akcji pomocy uchodźcom. Był współzałożycielem Misji Św. Wojciecha na NDG i przez wiele lat członkiem jej Komitetu Parafialnego. Jako patron Biblioteki Polskiej zawsze interesował się jej działalnością, zasilając ją książkami. Był również członkiem Polskiej Fundacji Społeczno-Kulturalnej w Montrealu. Zawodowo pracował w firmach: Alcan, Bechtel, inż. A. Martynowicza.

Zawsze wierny Polsce. Jego prochy zostały przewiezione do ojczyzny i pochowane w Warszawie, w grobie rodzinnym.

Cześć Jego pamięci!

Edward Kemnitz

ARTYKUŁY - PAPERS - ARTICLES

Kazimierz Kowalski

THE POLISH ACADEMY OF ARTS AND SCIENCES

1. Introduction

In the history of European culture, it is often necessary to reach back to ancient Greece in the search for origins. This is also the case with the idea of the academy. The prototype of all the later academies was Plato's Academy, founded in 387 B.C., in Athens. The name was taken from the acacia grove called "Akademos," where Plato's institution had its home. The Platonic Academy was a meeting place for scholars, masters and pupils, who made major contributions to the search for knowledge. Plato's Academy lasted for 900 years, and was a model for similar organizations of scholars in the centuries to come; it lent its name and its traditions to both institutions of higher education and various types of learned societies.

The oldest still-existing academy is doubtless the Italian Accademia dei Lincei, founded in Italy in 1603. In those days there were no professional researchers. Some learned men were associated with universities, which had long existed in Europe; others were, as we would say today, amateurs. The idea of the academy, as a platform for shared discussion and as a representative of the world of learning, proved to be so felicitous that similar institutions gradually came to be founded in all the civilized countries of Europe, and later beyond.

The academies now in existence draw their origins from two different traditions. One of these, more democratic, consists of independent associations of the learned, founded by the members themselves, and representing the position of the world of learning in relations with the society at large and the authorities. Other academies, originating in countries with absolutist regimes, were called into being by the rulers to serve as a body of advisers. Such was to be the Prussian Academy as designed by Leibnitz, or the Imperial Russian Academy, which later became the model for the Soviet academy, and then for all the academies organized in Communist countries.

Academies differ from other learned associations, in that, by contrast to specialized societies, they take in the whole spectrum of knowledge (sometimes including artistic creativity), and also – in contrast to local societies – they typically extend their range to the entire state. As a rule these are elite organizations. They most often have a limited, fixed number of members, who themselves decide whom to admit to their number. Membership is usually for life. All this assures academies considerable independence, and makes them admirably suited for the role of important opinion formation centers. This independence, in addition to the high intellectual and moral level of its members, is the main source of the academy's authority.

2. The Academy of Arts and Sciences, 1872 – 1918

The period of the development of modern scientific research coincided with very unfavorable times for Poland. The collapse of the state in the last years of the Magnates' Republic, and later the loss of independence and the division of Poland among three neighboring powers in 1795, cut short to a significant extent the budding efforts at reforms, including reforms in the area of education and science.

After the Congress of Vienna in 1815, the Republic of Cracow was created, as the only independent scrap of what had once been Poland. That same year, the Cracow Scientific Society was formed. Though it functioned primarily on the base of the small local learned community, for the most part associated with the Jagiellonian University, it developed rather intensive research and publishing activity. By 1846, however, Cracow had been incorporated into Austria, and the intensified tendencies to Germanification limited the society's scope of action.

The liberal transformations that came to be felt in Austria after the year 1867 brought a significant degree of autonomy, including cultural autonomy, to the Polish lands lying within the Habsburg empire. Circumstances were favorable for steps to be taken in the direction of founding a learned association with the nature of an academy. After several years, these efforts were crowned in 1872 by the foundation of the Academy of Arts and Sciences.

The new institution, though it harked back to the experience and traditions of the Cracow Scientific Society, had an incomparably broader program, and made full use of the expanded possibilities of action. Though formally limited to the Austrian Partition, it became a national Polish institution from the moment of its foundation. It took as its basic task the study of Polish history, language, and culture within the entire area that was historically Polish, and its members included Polish scholars from all three Partitions. Some indication of its national role may be given by the enormous generosity shown in the donations it received, which provided the primary material base for its activities. Gifts and testamentary legacies for the Academy flowed in from all three Partitions, especially the Russian. As for the confidence which the Academy enjoyed in Polish emigrant circles, suffice it to mention that in 1893 the Polish Library in Paris, the largest collection of Polonica to be found outside of Poland, assembled by the Great Emigration, was handed over to the Academy. Here in Paris was founded a scientific station, a sort of learned and cultural embassy of Poland, a state which after all had by that time long been stricken from the official map of Europe.

For partitioned Poland, deprived of its own statehood, the matter of preserving its historic traditions, and also preserving and developing its own language and culture, were necessary preconditions for the survival of a distinct national identity. The Academy's basic task thus had to be to act on behalf of these national values, and so the humanities played the dominant role.

There is no way to enumerate all the Academy's achievements in scholarship and publication. It was the Academy of Arts and Sciences that financed the publication of the monumental *Bibliografia Polska*, prepared by three generations of Estreichers. Here arose the idea of recording and publishing the holdings of historic manuscripts in Poland, and Polonica abroad. Archival research in Poland, and also in Sweden and the Vatican, the destination of special expeditions, as well as Hungary, Denmark, France, England, Belgium, and Russia, made irreplaceable source materials in Polish history available to Polish scholarship. Publication preserved for posterity the contents of many manuscripts, often later irrevocably lost in the course of two world wars. The Academy's Archeological Museum conducted field research and secured prehistoric sites and artifacts, creating the foundations of Polish archeology.

In addition to humanistic work, the Academy of Arts and Sciences was of course also interested in the natural sciences. Virtually all the distinguished Polish scientists of the late 19th and early 20th centuries were Academy members, and published their work under its auspices. There was no lack of understanding in the Academy for the then universally held belief that the country's economic growth depended on exploring and exploiting its natural resources. Within the Academy there was an active Physiographic Commission, which included not only Academy members, but also people working in the field (teachers, foresters, farmers, engineers, priests) who were interested in cooperation with science, and who, under the supervision of scientists, gathered observations and specimens, and in the beginning also operated meteorological stations. Among the results of the work of this commission are hundreds of published articles, and the collections located in the Academy's Physiographical Museum.

The forms of work of the Academy of Arts and Sciences were diverse. Among these were scientific meetings of the faculties, where the results of research were presented and discussed. The Academy initiated research projects, and provided assistance in realizing them. It published books and periodicals. It created a library engaged in the exchange of publications with learned institutions around the world. It also founded two museums, natural history and archeological, which had their own research programs. It was an active center of opinion formation in all matters regarding education and culture.

From the beginning of its existence, the Academy devoted much attention to foreign contacts, though the Austrian authorities took a dim view of its independent actions beyond the borders of the Habsburg empire. It is all the more worthy of admiration that the Academy, despite the understandable emphasis on issues of Polish history and culture, was never parochial, and understood that Polish learning would only grow and develop when it was a part of world learning.

Among the forms of international cooperation were the exchange of publications, the election of foreign members, the operations of the scientific station in Paris, the participation of Academy delegations in international congresses, and the awarding of foreign fellowships.

3. The Polish Academy of Arts and Sciences, 1919 – 1952

After the First World War and the foundation of an independent Polish state, the Academy, now bearing the name "Polish Academy of Arts and Sciences" (*Polska Akademia Umiejętności*, or "PAU"), was faced with new challenges. Most of its property had lost its value, but soon new testamentary legacies and other donations assured its independence from the state, though the PAU received subsidies from the authorities for particular purposes, such as maintaining the foreign stations (a station in Rome joined the Paris station in 1930). In 1921, the authorities officially granted the PAU the right to represent Polish science abroad.

In the years between the world wars, the Polish Academy of Arts and Sciences initiated a wide program of activities, initiating such important publications as the *"Polish Biographical Dictionary"* and the *History of Silesia*. Fully aware of the disappearance of folk culture, the PAU initiated the publication of the *Works of the Ethnographic Commission* and the *Atlas of Folk Culture in Poland*. The PAU was the largest publisher of scholarly and scientific literature in Poland; among other projects, it undertook the publication of academic textbooks, which were urgently needed as new institutions of higher education were formed in what had been the Prussian and Russian Partitions. A new Faculty of Medicine was created, as well as the Commission on Agriculture and Forestry, with its own publication series. By 1937, the PAU was exchanging publications with 1,197 learned institutions, which constituted the largest such exchange in Poland.

The Second World War and the occupation of Poland interrupted the activities of the Polish Academy of Arts and Sciences, a fate it shared with other cultural and learned institutions in Poland. Many of its members, including the entire Cracow executive board, found themselves among the professors of the Jagiellonian University who were hauled off to the Sachsenhausen concentration camp, from which many of them did not return. All the activities of the PAU were forbidden, and all its property was taken over by the Occupation authorities. In Cracow, however, underground activities continued: many new works were prepared, and from time to time scientific meetings were held in private homes. A group of PAU members who found themselves in the United States founded the Polish Institute of Arts and Sciences in America, subsidized by the Polish government-in-exile; from this institute there in turn emerged the Polish Institute of Arts and Sciences in Canada.

No sooner had the German occupiers retreated from Cracow than the Polish Academy of Arts and Sciences resumed its activities. The faculties and commissions began to hold meetings, and publications began to appear. The PAU also did not relinquish its post as a center for opinion formation, and did not hesitate to speak out in matters concerning scholarship and science, or the

cultural life of Poland. It protested against attacks on the intelligentsia, and called for the restoration of the cultural goods taken from the eastern lands of Poland that had been occupied by the Soviet army. In discussing the issues surrounding the necessary organizational changes in the world of Polish learning, the PAU always emphasized the need for scholars and scientists to be autonomous. In the context of those days, such a posture could hardly find favor with the authorities, who were conducting ever more repressive policies: the 1950s were the apogee of Stalinism in Communist Poland. Press attacks on the PAU were organized, and the continuation of the *Biographical Dictionary* was forbidden. The Party finally decided that, in order to make sure that science was fully tractable, the PAU would have to be liquidated, and a new central academy founded, fully controlled by the authorities, which is to say, by the ruling Party.

4. From Elimination to Resurrection

At this point it would be advisable to review the general situation of higher learning in Poland under Communism. The authorities in principle supported science in those days, and declared their readiness to help in its development. The "scientific world view," i.e. Marxist, was to gradually replace religious beliefs, and become the foundation for all the arts and sciences. At the same time, it was believed that science would help in the development of the economy, which was supposed to gradually catch up with and surpass the economy of the capitalist countries. This support bore fruit in the creation of new institutions, the generous distribution of new jobs for researchers, and the assurance of certain freedoms, even privileges, for scientists and scholars. The system of pragmatic socialism was unable, however, in its relationship to learning, to free itself from the limitations that effectively prevented the proper development of research. Above all, ideological pressure had a murderous effect on many areas of the humanities, where all deviations from Marxism, understood in a primitive and uncritical way, were condemned. This pressure made itself felt in other disciplines as well, such as biology, for example, which suffered enormous losses in the period when the theory of Lysenko held sway. The idolatrous and uncritical stance toward Soviet science, hindrances in contacts with Western science, censorship, the rigid necessity to plan all research in five-year periods, the bureaucratization of scientific institutions, centralism and the limitation of initiative, political criteria for filling leadership positions, and finally the relentless difficulties of everyday life – all this brought it about that, despite the declared support for science, its development did not meet the expectations of the authorities, while the distance between Polish and world science increased.

During this period, the academies existing in other countries within the Soviet sphere of influence were entirely transformed along the lines of the Soviet model, or were created anew (in East Germany, for example). These were to be state institutions, created primarily to manage research facilities, which in turn were intended to concentrate the majority of the country's scientific potential and submit it to the control of the authorities. I cannot say why it was that in the Soviet Union, which was recognized here as the model, most of the research activity at institutions of higher education was eliminated, and concentrated rather in research institutions that were not affiliated with universities or other schools. Perhaps the idea was to exercise easier control over scientists and their research, or perhaps it was thought that the assembly in one place of a large number of specialists would bear fruit in an explosion of creativity. Today, when we can evaluate that system objectively by its results, we can see how inefficient it was. This does not mean, of course, that individual scientists, or particular groups, did not achieve outstanding results in the socialist countries, especially in those sciences that were furthest from ideological pressures.

In most of the countries of pragmatic socialism, the old academies were merely transformed. In Poland, perhaps as a result of the fact that the academy was not located in the capital city, the decision was made to eliminate it and create a new academy in Warsaw. This decision was handed down in 1952. All the property of the PAU was taken over by the state, while all its assets related to science and scholarship were transferred to the Polish Academy of Sciences, which was in formation

at that time. The document embodying this confiscation aroused doubts even in the light of the law then in force. All the PAU's activities came to a halt, though it was not formally dissolved.

In 1956, the liberalization of the political system gave grounds to hope that the Polish Academy of Arts and Sciences could be re-created. Since it had never been dissolved, but the term of office of the authorities elected before its *de facto* liquidation had expired, a general meeting was called, and new authorities were elected, led by Prof. Adam Krzyżanowski. This met with strong opposition from the authorities of the Polish Academy of Sciences, and the political forces that stood behind them. In order to forestall the reemergence of the PAU, a Cracow branch of the Polish Academy of Sciences was created, entirely dependent on the home office in Warsaw.

After unsuccessful attempts to reactivate the PAU in 1981, cut short by the declaration of martial law, the effort was resumed after the totalitarian regime collapsed. The initiative came primarily from the Jagiellonian University. On November 16, 1989, there took place a General Convocation of the Polish Academy of Arts and Sciences. It turned out that there were nine PAU members still living who had been elected before the liquidation in 1952, six of whom were present at the meeting. Several new members were elected at that time, as well as new authorities; Gerard Labuda, an historian from Poznań, was elected president, and Józef Skąpski, a Cracow attorney, was named secretary general.

5. Years of Reconstruction

The first five-year term of office of the authorities of the Polish Academy of Arts and Sciences was a difficult period of creating the foundations for its activities, adapted to new conditions. A new Faculty of Artistic Creativity was founded, as postulated from the very beginning of the Academy's existence.

It was particularly difficult to create the material foundations for the Academy's operations. Efforts were commenced to recover the PAU's property, especially that which had been taken over by the Polish Academy of Sciences. A court ruling was handed down confirming the PAU's title of ownership to all the buildings it had previously owned in Cracow, including its headquarters at 17 Sławkowska St. It has not proven possible so far to recover the library and archives of the Polish Academy of Arts and Sciences taken over by the Polish Academy of Sciences.

The Polish Library in Paris deserves particular mention. This is a priceless collection of books, documents, and art works assembled primarily by the Great Polish Emigration in the nineteenth century, and in 1893 transferred to the ownership and control of the Academy of Arts and Sciences. After the *de facto* elimination of the PAU in 1952, the Polish Academy of Sciences took steps to take over the Library; however, the French court did not recognize the Polish Academy of Sciences as a continuation of the PAU, and suspended its final decision regarding the title of ownership to the Library until the year 2030. At present the Library is under the care of the French court, and is leased by the emigrant Literary Society in Paris. Its maintenance costs are covered by the Lanckoroński Foundation, whose subsidies, however, are decreasing. The recovery of this Library is a matter of great importance for Poland, but this requires resources that exceed for the moment the Academy's capabilities.

From the beginning of the new period of activity, the material foundation for the PAU has been provided by subsidies from the state Committee for Scientific Research. Initially, the existing regulations allowed only for financing specific projects, such as book publications; later, we received supplementary funding for statutory activities. Financial assistance has also been received from numerous individuals and organizations, both domestic and foreign. Suffice it for the moment to mention the help received from the Brzezie Lanckorońskich Foundation and its founder, Karolina Lanckorońska. In addition to financial aid, we have received many gifts, in the form of archival

materials and library collections. It should also be remembered that the very foundation of the Academy's activity is the disinterested volunteer work of its members and associate members.

In 1994, a new PAU Executive Board was elected, this time for a three-year term, in accordance with the revised by-laws. The term expired this year, but the newly elected Executive Board is virtually identical to its predecessor.

6. The Polish Academy of Arts and Sciences Today

The PAU comprises six faculties, which enjoy considerable autonomy: Philology, History-Philosophy, Mathematics-Physics-Chemistry, Natural Sciences, Medicine, and Artistic Creativity. As can be seen, its interests extend to all knowledge, as well as artistic creativity, to the exclusion of technology (though certain experts in technology belong to the PAU, people with interests that border on the exact sciences). Each faculty may include up to 27 active members, up to 36 correspondent members, and up to 46 foreign members. The differences in the rights of active members and corresponding members are slight. Elections take place – to the extent places come available – on an annual basis; a 3/4 majority is required at a meeting of the respective faculty, and later 2/3 of the votes cast at the general assembly. Foreign members are elected from among outstanding scholars and scientists having an association with Polish science. At present the Polish Academy of Arts and Sciences has 256 domestic members, and 125 foreign members.

According to the statute, each faculty holds 10 scientific meetings annually. Works by Academy members are read (often by foreign members as well), or by invited guests. These are always accompanied by a lively discussion, and abstracts of the papers are printed.

The PAU's traditional form of activity are the commissions, which are composed of both members of the PAU and other scholars who are not members. Their form of work consists in both meetings with lectures, and symposia devoted to selected issues. Of the almost 20 PAU commissions, we may cite here as examples the commissions on Central Europe, Research on the History of the Polish Authorities in Exile, the History and Culture of the Jews, the Prehistory of the Carpathians, Art History, and Law. In the area of natural and medical sciences there are commissions on Astrophysics, Morphology and Embryology, Quaternary Paleogeography, and Medical Ethics. Almost all the commissions have their own publication series. Recently the Commission on the Dangers of Civilization was founded to organize public lectures on the subject of various kinds of hazards posed by the progress of civilization.

One of the basic tasks of the Polish Academy of Arts and Sciences from the beginning has been research work. The research conducted by the PAU includes individual projects conducted by its members and associate members, and group projects, typically organized in the commissions. As in any research work, here, too, the creative effort of individual scholars is the basic form of activity. The Academy, through its faculties and commissions, initiates projects, provides critical evaluations, organizes symposia, and in the end assures the publication of results. This type of research activity – from conception to publication – may cover the whole of a problem in the humanities. In the natural sciences, the basic part of the process takes place in the laboratory or in the field. Here, too, however, there is an obvious need for the exchange of ideas and the formation of theoretical generalizations.

Due to financial difficulties, the PAU has thus far been unable to cover costs directly associated with research, with a very few exceptions. It has always assisted, however, in organizing symposia; it has helped with its constantly improving international cooperation, and has assured publication.

The subject matter of the PAU's works finds reflection in the publications already in print. As examples we may cite such subjects as the **languages and literature of classical antiquity, Polish literature in Latin, the history of Polish art**, with particular emphasis on the art of Cracow and Lesser Poland, **the Medieval history of Poland, Poland's ties with the Vatican** in the light of the sources, the **history of the Polish government in exile, issues of ethnic minorities in Eastern**

Europe, problems of Polish private law and its adaptation to the norms of a united Europe, **the archeology of the Carpathians and their foothills**, and the **recent history of Polish learning**. In the area of natural and medical sciences such topics have included **problems of solar astrophysics**, the **paleogeography of Quaternary Poland**, and **medical ethics**. In each of these areas and many others, the Polish Academy of Arts and Sciences has with its works made an essential contribution to the progress of knowledge, the more so, since the research results are already available in the form of publications.

One of the important and traditional fields of activity for the PAU is the edition of source materials, to which we returned after our activities were resumed. We may mention here the critical edition of the *Chronica* of Vincent Kadłubek, as volume 11 of the *Monumenta Poloniae Historica*. Thanks to a subvention from the Lanckoroński Foundation, the publications of the acts of the papal nunciature in Poland, a work already begun by the PAU before the Second World War, has been renewed. In cooperation with the General Sikorski Institute in London, we have begun the publication of the Minutes of the Meetings of the Government of the Republic of Poland in Exile; four volumes have already appeared.

The publication of periodicals has a considerable impact. There now appear the *Kwartalnik Prawa Prywatnego* [Private Law Quarterly] and the *Kwartalnik Filozoficzny* [Philosophical Quarterly]; the PAU also financially supports the publication of *Acta Physica Polonica* and the magazine *Wszechświat* [Universe].

Volumes published, as monographs, series, and periodicals;. The majority of the humanistic works dealing with Polish subjects are published in Polish, but we intend to increase the number of publications available to world science and scholarship. An example of this may be the recently published book by Józef Gierowski, *The Polish-Lithuanian Commonwealth in the 18th Century*.

Among the important forms of activity of the Polish Academy of Arts and Sciences in the past was the granting of fellowships, in which the PAU typically took advantage of funds made available for that purpose by private donors. Here, also, it has proved possible to return to the old tradition, thanks to the Lanckoroński Foundation. A commission appointed by the Academy each year awards several dozen annual fellowships to humanists who apply for them.

The international cooperation of the Polish Academy of Arts and Sciences is gradually being rebuilt. The Academy was one of the founders of the Union Academique Internationale, headquartered in Belgium. As part of the international projects of this union, we published three years ago the volume in the series *Corpus Vasorum Antiquorum*. We take part in many other projects, including developing a map of the Roman Empire, drawing up a catalogue of the Pre-Columbian American artifacts in European collections, a catalogue of Greek coins, and so forth. Plans call for a meeting of this academy to take place in Cracow in two years.

We have entered into cooperation with the Slovakian Academy of Sciences in the area of research on the Carpathians. Projects already in progress involve the prehistoric cultural bonds between the southern and northern slopes of these mountains, as well as later Polish-Slovakian contacts. Conversations are underway on the subject of cooperation with the Saxon Academy of Sciences in Leipzig, the Austrian Academy of Sciences in Vienna, and the Belgian Academy in Brussels.

We are particularly appreciative of our contacts with the Polish Institute of Arts and Sciences in New York, founded by a group of PAU members who found themselves in the United States during the Second World War. After Communist rule was introduced in Poland and the PAU was liquidated, the Institute became an independent American institution. At the application of the New York Institute, a scientific station of the PAU has been opened there. Lack of funds has so far not allowed the station to begin normal operations, though it is certain that the stay of a PAU representative in the Institute for several months each year would be valuable for the development of

Polish-American scientific contacts. For the moment, cooperation is limited to the exchange of publications, and to the annual publication of information on the PAU's activities in the Institute's periodical, *Polish Review*.

A perhaps less visible form of activity of our Academy is opinion formation. Throughout its history, the Academy has remained independent of changing governments, and though it remains not widely enough known in broader circles of society, it enjoys great authority. This authority increased yet more when the PAU accepted as members some of the most distinguished figures from the world of culture in Poland, such as the Nobel Prize winners Czesław Miłosz and Wisława Szymborska in literature, Krzysztof Penderecki in music, Andrzej Wajda, Gustaw Holoubek, and Krzysztof Zanussi in theater and film, and others. The Academy does not hold back from speaking out in important social issues, both those involving higher learning and education, and those involving culture and ethical issues. The publications – such as the range of publications by the Commission on Medical Ethics, or, in a different environment, the *Quarterly of Private Law* – have an ever broader social impact. An essential role is played by symposia and publications devoted to the culture and history of ethnic minorities.

The Polish Academy of Arts and Sciences has an important role to play in the building of a society of free citizens. For the development of democracy in Poland it is vital to create a system of social organizations expressing views and opinions on matters of interest to them, and leading to familiarity with democratic procedures. It is also an essential matter to take a stand against excessive centralism, stifling all local initiatives. Introduced by several decades of Communist governments, this has become a habit hard to combat, which has not spared the area of leadership in science and scholarship.

I believe that the experiences of our Academy, though acquired in specifically Polish conditions, can be useful for others as well. We, too, by building international contacts in science and scholarship, attempt to make the broadest possible use of the achievements of men and women of learning from other countries, and this not only in research work in the area of our specialties, but also for the better understanding of the role of science and scholarship in the life of society.

Prof. Kazimierz Kowalski is President of the Polish Academy of Arts and Sciences, Cracow.

Hanna M. Pappius

PUBLIKACJA O MIĘDZYWOJENNEJ GRAFICE POLSKIEJ W ZBIORACH BIBLIOTEKI POLSKIEJ W MONTREALU.

Wśród ponad czterystu rycin znajdujących się w zbiorach BP, na specjalną uwagę zasługuje kolekcja grafiki polskiej pochodząca z okresu międzywojennego. Gromadzona przez kilkadziesiąt lat z darów hojnych sympatyków Biblioteki, stanowi zwartą całość, zawierającą najbardziej znane nazwiska artystów grafików z tego okresu.

Kolekcja ta składa się z stu siedemnastu prac autorstwa czterdziestu artystów. Znajdują się w niej dzieła wykonane w różnych technikach, z przewagą drzeworytów. Ważne miejsce zajmują drzeworyty Władysława Skoczylasa, któremu przypisuje się stworzenie z drzeworytu naprawdę samodzielnej dziedziny sztuki polskiej. Odwołując się w swej genezie do sztuki ludowej, drzeworyty Skoczylasa zainspirowały powstanie niezwykle silnego środowiska polskich grafików, rekrutujących się głównie z przyjaciół i studentów artysty. Twórcy ci, skupieni w założonym przez inicjatywę Skoczylasa w roku 1925 Stowarzyszeniu Artystów Grafików "Ryt", dominowali przez długie lata polską grafikę, doprowadzając technikę drzeworytu do wyjątkowej perfekcji i artystycznego mistrzostwa. W szeregach "Rytu" znaleźli się tacy artyści jak Edmund Bartłomiejczyk, Stanisław Ostoja-Chrostowski, Wiktoria Goryńska, Maria Różycka-Gabryel, Konstanty Maria Sopoćko, oraz Stefan Mrożewski. Ten ostatni w ciągu swego długiego życia zdobył sławę i uznanie nie tylko w Polsce, ale i poza jej granicami. Warto wspomnieć, że wszyscy artyści międzywojenni reprezentowani w kolekcji BP są dość szczegółowo opisani w niedawno wydanej w Polsce książce p.t. *Pięć Wieków Grafiki Polskiej – Katalog wystawy* dr Ireny Jakimowicz.

Na niewątpliwe wyróżnienie zasługuje fakt posiadania przez Bibliotekę dwóch prac Aleksandra Raka (*Dzwonnik* i *Gra w karty*) niezwykle cennych, gdyż pierwsza z nich uważana była dotąd za zaginioną, a druga nie jest dotąd odnotowana w literaturze.

Powyższy zbiór reprezentuje doskonały materiał dla historyka sztuki badającego dzieje grafiki polskiej w tym znaczącym dla niej okresie.

Pomysł opracowania graficznych zbiorów Biblioteki Polskiej powstał dawno, ale projekt tego rodzaju wymaga wyspecjalizowanego personelu, oraz poważnych funduszy. Przygotowawcza faza pracy mogła być zrealizowana gdy w roku 1992 pani Joanna Rembosz ofiarowała swoje usługi Bibliotece jako wolontariuszka. Z wykształcenia historyk sztuki, uporządkowała ona i zabezpieczyła wszystkie grafiki, oraz sfotografowała je i w dużej mierze zidentyfikowała. Powstała więc dokumentacja, która dawał obraz ogólny kolekcji.

Podczas obchodów 50-cio lecia Instytutu gościliśmy ówczesnego dyrektora Biblioteki Narodowej w Warszawie, prof. Adama Manikowskiego. Ustalono wtedy, że w miarę możliwości nasze dwie instytucje będą z sobą współpracowały. Okazja do takiej współpracy wykonała się krótko potem. W 1995 odwiedził Bibliotekę prof. Andrzej Rottermund, dyrektor Zamku Królewskiego w Warszawie. Obejrzawszy zbiór rycin w posiadaniu BP, to on właśnie zwrócił uwagę na specjalną wartość międzywojennej części tej kolekcji. Na podstawie oficjalnego poparcia przez prof. Rottermunda, Biblioteka Narodowa zgodziła się opracować wstępny katalog kolekcji montrealskiej. Praca została zlecona pani Agacie Pietrzak z Działu Zbiorów Specjalnych BN, która na podstawie fotografii wykonanych przez panią Joannę Rembosz i w oparciu o literaturę jej dostępną, między czerwcem 1996 a marcem 1997, wykonała zadanie.

W międzyczasie prof. Hanna Pappius miała okazję przeprowadzić bardzo ogólne rozmowy w biurze Pełnomocnika Rządu do Spraw Zachowania Polskiego Dziedzictwa Kulturalnego za

Granicą, Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Kultury i Sztuki, prof. Tadeusza Polaka, o możliwości wsparcia różnych projektów Biblioteki. W listopadzie 1996, jako dyrektor biblioteki, otrzymała ona prośbę od prof. Tadeusza Polaka o nadesłanie propozycji finansowych, dotyczących ewentualnej pomocy Biura Pełnomocnika w zakresie planowanych działań Biblioteki. Złożone zostało podanie o subwencję na wydanie książki pt. *Grafika polska - Estampes polonaises - Polish Prints, 1918-1939* w zbiorach Biblioteki Polskiej w Montrealu. W listopadzie 1997 Konsul RP w Montrealu dr Dobromir Dziewulak wręczył Bibliotece czek na Can.\$ 9.500 (25,000 zł.) na ten cel.

Nad całością pracy badawczo-redakcyjno-wydawniczej tego poważnego przedsięwzięcia czuwa Komitet Wydawniczy pod przewodnictwem prof. Hanny M. Pappius, obecnie w składzie: Regina Czapiewska, Alfred Hałasa, Zofia Kirste, Andrzej H. Mrożewski i Stefan Władysiuk. Redaktorem naczelnym został mianowany prof. Paweł Wyczyński. Graficzne opracowanie oraz wykonanie druku książki powierzono montrealskiemu wydawnictwu *Carte Blanche*. Przewidywane jest przygotowanie na wysokim naukowym i estetycznym poziomie trójjęzycznej, polsko-francusko-angielskiej, książki prezentującej polską sztukę graficzną społeczeństwu kanadyjskiemu. Zawierać ona będzie ogólny artykuł o ważności okresu międzywojennego dla grafiki polskiej napisany przez eksperta w tej dziedzinie z kraju, biogramy artystów których prace są w kolekcji, oraz opisy i reprodukcje stu siedemnastu rycin. Komitet Wydawniczy opracowuje zebrane materiały oraz wszczął energiczną akcję składania podań do rządów federalnego i prowincjonalnego, oraz polskich fundacji, o dodatkowe fundusze, które będą niezbędne do wydania książki na odpowiednim poziomie..

Przewiduje się, że cały projekt będzie zrealizowany przed końcem 1998.

Prof. Hanna M. Pappius jest vice-prezesem Instytutu, oraz dyrektorem Biblioteki Polskiej

Teresa Romer

ZBIÓR DOKUMENTACJI O POLSKICH GROBACH NA CMENTARZU W SAINT-SAUVEUR.

Na cmentarzu w Saint-Sauveur, podgórskiej miejscowości położonej w Laurentydach niedaleko Montrealu, ówczesni konsulostwo polscy, pp. Tadeuszościwo Brzezińscy zapoczątkowali w połowie lat 50-tych tradycję chowania tu swoich bliskich. Część powojennej polskiej emigracji w Montrealu poszła niedługo w ich ślady. Obecnie, cmentarz zawiera aż 76 polskich grobów z polskimi napisami, przeważnie rozrzuconych wzdłuż jednej z alei, przy pięknym świerkowym lesie u podnóża wysokiej skarpy.

„Polski sektor” cmentarza przedstawia interesujący przekrój historyczny naszej Polonii. Intryguje miejscową ludność, nie wiedzącą zupełnie co oznaczają te niepospolite groby, niektóre ozdobione pięknymi pomnikami. Wzbudzają one też zainteresowanie tutejszych historyków, demografów, jak i zwiedzających turystów. Jest to cenny zabytek historyczny, świadczący o mijającej epoce, gdyż w przyszłości Polacy, którzy nie należą do parafii St-Sauveur (wobec poważnej rozbudowy dawnego, niewielkiego miasteczka), nie będą już mogli tam nabywać działek.

CEL PROJEKTU

Na początku r.1997 powstał projekt zbadania i opisanie tej rzeczywistości i wydania starannie opracowanego krótkiego „przewodnika” po polskim sektorze cmentarza. Celem jest przekazanie młodym wiadomości o ich przodkach, oraz ułatwienie badaczom polskim w kraju, jak i na obczyźnie, dostępu do źródła (póki czas) zanikających informacji historycznych – a zarazem udostępnienie ludności kanadyjskiej wiadomości o dziejach pochowanych tam osób i ich wkładzie w historię tak kraju ojczystego, jak i ziemi w której spoczęli.

W lipcu 1997 Polski Instytut Naukowy i Biblioteka Polska w Montrealu, otrzymały na ten cel niewielką subwencję od rządu prowincjonalnego, która pozwoliła pani Ewie Iłowskiej, przy bezpłatnej współpracy niżej podpisanej, poświęcić 6 miesięcy pracy na zebranie dokumentacji o polskich grobach na cmentarzu w Saint-Sauveur. Fundacja Romerów wyasygnowała \$ 1,000 na pokrycie kosztu świadczeń pracowniczych i drobnych wydatków związanych z tym projektem.

Pani Ewa Iłowska była do tej pracy szczególnie kwalifikowana: jest architektem dyplomowanym z Polski, gdzie pracowała w swoim zawodzie. Ukończyła też na Université de Montreal studia z zakresu konserwacji zabytków, przy czym opracowała interesującą monografię o zabytkowych grobowcach na cmentarzu Notre-Dame-des-Neiges w Montrealu.

PIERWSZA FAZA.

Dużo niestety czasu i mozołu pochłonęło odnalezienie niektórych z rodzin polskich zmarłych, pochowanych na cmentarzu w Saint-Sauveur. Niestety, pomimo kilkakrotnych próśb, proboszcz parafii odmówił udostępnienia nam danych parafialnych, co byłoby ogromnie ułatwiło pracę. Po nitce do kłębka trzeba było doszukiwać się śladów, dowiadywać się od jednych rodzin o drugich, wyszukiwać dane w organizacjach polonijnych, a także w Bibliotece Polskiej i w szeregu bibliotek kanadyjskich. Pani Ewa Iłowska wielokrotnie jeździła spotkać się z osobami posiadającymi przydatne informacje, telefonowała, pisała do nieobecnych, skrzętnie zbierała dokumentację i wszelkie dostępne materiały historyczne.

W ten sposób do początku roku 1998, pierwsza faza naszego projektu została wykonana: pani Iłowska zidentyfikowała aż 76 polskich grobów w Saint-Sauveur, w których spoczywa obecnie 138

Polek i Polaków. Z tej okazji w Dzień Zaduszny 1997 została wznowiona polska tradycja zapalenia zniczy na grobach i spotkania się rodzin na chwilę modlitwy i pamięci.

Dzięki zrozumieniu i pomocy rodzin i społeczeństwa udało się pani Hłowskiej zebrać obszerny i cenny materiał biograficzny, oraz pożyczyć szereg pamiątkowych fotografii. Przed oddaniem fotografii rodzinom, zostaną one skopiowane i zabezpieczone na dyskietkach komputerowych dzięki nowoczesnej technologii. Całość zbioru zostanie po ukończeniu projektu złożona w archiwach PIN-u, do dyspozycji przyszłych pokoleń.

Niestety nie udało się nam dotychczas odnaleźć rodzin, ani bliskich związanych z trzynastoma z 76-ciu grobów na naszej liście (vide załączony wykaz). Gdyby ktoś posiadał jakiegokolwiek na ich temat dane, wdzięczni byłibyśmy za przekazanie ich na adres Biblioteki Polskiej, 3479 Peel, Montréal, H3A 1W7.

OBECNA PRACA

Następna faza polega na przygotowaniu do druku monografii-przewodnika po polskim sektorze cmentarza w Saint-Sauveur. Z braku funduszy, pracę tę p. Hłowska zdecydowała się podjąć bezpłatnie. Ukończyła już pierwszą redakcję tekstu, pozostaje obecnie jego skorygowanie (przy pomocy m.in. rodzin i Polskiego Instytutu Naukowego), po czym nastąpi tłumaczenie na angielski i francuski, oraz przygotowanie do druku, polegające na wpisaniu całości do komputera, według wskazówek starannie wybranej drukarni.

Przed końcem roku liczymy na ukończenie trzeciego – i ostatniego – etapu pracy, który będzie polegał na druku i rozprowadzeniu przewodnika, po zdobyciu niezbędnych funduszy na jego wydanie. O pomoc w tej sprawie zwracamy się zarówno do rodzin, jak i do polskich i kanadyjskich instytucji, do których wysłaliśmy podania z prośbą o finansowe poparcie. Konieczne jest zebranie skromnego, ale niezbędnego budżetu wynoszącego ok. 4,000\$. Nazwiska ofiarodawców będą uhonorowane w wydawnictwie. Druku będzie można się podjąć dopiero po zebraniu powyższej sumy.

Nie można na zakończenie nie wspomnieć tu troski o dalszą przyszłość, w której powstanie konieczność zakonserwowania i zabezpieczenia naszych grobów przed zniszczeniami czasu. Obecnie dbają o to rodziny, powinniśmy jednak zastanowić się niedługo nad dalszym losem grobów, którym rodzin nie starczy i zająć się uaktywnieniem współpracy z władzami parafialnymi i miejskimi, którym przysługuje piecza nad cmentarzem.

Może mógłby się tego podjąć niewielki komitet złożony z kilkorga naszych młodych?

Lista grobów co do których brakuje nam informacji:

Nr grobu:	4 PL: Pp M. i M. Borkowscy
	177: Dakiniewicz, Stanisław (1907-1965)
	694: Jaworska, Maria (1907-1962)
	691: Klink, Józef (1888-1958)
	Klink-Modelska, Maria (1891-1974)
	16PL: Kozłowska, Stefania (1899-1963)
	185: Pp. Stanisław i Matylda Lewiccy
	HC6B: Mirkowska, Stanisława (1911-1983)
	44: Newlin-Wagner, George (1920-1981)
	182: Rodzina Stefankiewiczów (Stanisław 1906-1986)

8PL: Świdorski-Sanders, Romuald (1914-1979)
71BC: Szegidewicz, Marianna (1929-1993)
663: Zarudzki, Kazimierz (1909-1993)

Teresa Romer jest od lat 60-tych, członkiem Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie

RÉSUMÉ

Au cimetière de la paroisse de Saint-Sauveur-des-Monts, dans les Laurentides, se trouvent 76 monuments, dont certains à valeur patrimoniale, consacrés à la mémoire de près de 150 immigrants polonais qui y ont été inhumés depuis les années 50. Une recherche entreprise par l'Institut polonais des arts et des sciences à Montréal a permis d'éclairer cette tranche unique de l'histoire; une plaquette-guide sur le secteur polonais du cimetière est en préparation. Une levée de fonds permettra sa publication avant la fin de l'année.

SUMMARY

The cemetery of Saint-Sauveur-des-Monts Parish in the Laurentians contains 76 graves (including several heritage monuments) where nearly 150 Polish immigrants have been buried in the latter half of the 20th century. Research undertaken by the Polish Institute of Arts and Sciences in Canada is throwing light on this unique slice of history. A guide to the Polish sector is in preparation, a subscription campaign being conducted to permit its publication by year's end.

Irena Tomaszewska

THE PEOPLES AND NEIGHBOURS OF POLAND, a Symposium.

A symposium focussing on the history and historiography of some of the nations and nation states whose destinies were, and still are, linked with Poland, was held at McGill University on March 8, 1998. Organized by the Institute's newly formed Canadian Foundation for Polish Studies, and in association with the Department of History at McGill University, the symposium presented Piotr Wrobel who holds the Konstanty Reynert chair of Polish Studies at the University of Toronto; Michael Steinlauf, Senior Research Fellow of the YIVO Institute for Jewish Research; Paul Robert Magocsi, Chair of Ukrainian Studies at the University of Toronto; Mieczyslaw Biskupski of Saint John Fisher College in Rochester, NY; and Steven Lee, Director of the Centre for Foreign Policy Planning of the Canadian Ministry of Foreign Affairs -- each to speak about their subjects and the perception of these subjects in North America. The Foundation decided on this multi-ethnic approach for two reasons, first because multi-ethnicity was a distinctive feature of historical Poland, and second, because ethnic diversity is an increasingly valued feature of Canada.

Piotr Wrobel, who spoke on *Teaching the History of Poland in North America*, addressed some of the problems encountered in this endeavour. The serious scholar of Polish history is confronted by the fact that his subject is hotly debated by people who have strong views but not great knowledge about this subject. There are four primary biases the historian of Polish history must deal with. There is the Soviet bias, or, more accurately, the self-serving Soviet propaganda that for 50 years dictated and censored scholarship in Poland. Paradoxically, this bias found a receptive audience in America's liberal-left intellectual establishment which betrayed its liberalism, not to mention its intellectual integrity, by slavishly buying into the Soviet line on Poland's history. The Jewish bias is based in the longstanding tensions between Poles and Jews who shared centuries of co-existence with varying degrees of cooperation and conflict, under varying conditions of security and foreign aggression, but whose history was rent asunder by the greatest and most traumatic tragedy ever known. North American Jews, who know neither the history of Polish Jews nor of Poland itself, have focussed almost all their attention on the Holocaust and almost all their anger at the country where this occurred. Neither the Polish tragedy nor any other aspects of Poland's history is of interest to them. It doesn't help that much of their information comes from the popular media whose members, of necessity non-specialists, do quick and superficial research on topical subjects and, because of commercial pressures, prefer emotionalism to cool reason. Finally, there are Polish nationalists in North America whose narrow-mindedness, prejudices, and inflated view of both Polish heroism and Polish martyrdom not only constitute an obstacle to the understanding of Polish history but also dampen a general interest in the subject. Professor Wrobel expressed hope that in time these irrational currents will give way to reason. Poles especially, he said, should do more to encourage Polish studies and support new research and publication of both new and translated books, if they want to correct the imbalance that presently exists.

Michael Steinlauf spoke about *Recovering a Lost World: The Civilization of Eastern Ashkenaz*, that is, the civilization of Polish Jews, which for centuries was the term they used to describe themselves. On the eve of the Holocaust, 84% of the world's Jews lived in Poland or were descended of Jews who had lived there. The overwhelming majority of American Jews today are descendants of Polish Jews. And yet, the people who "supposedly bear an age-old injunction to remember" have succumbed to a staggering failure of historical memory. Very few know anything

about their Polish roots, and very few have any desire to learn. With all the attention focused on the Holocaust, it is as though those who died had, in fact, never lived. And yet it is in Poland that Jews developed a unique civilization complete with a diversity of views and attitudes that is a hallmark of a rich and mature culture. The longest lasting and most distinctive community in the history of the diaspora had its own language and literature, developed a Jewish philosophy, distinctive music and art, legends and customs. Traditional yet changing, united yet diverse -- such were Polish Jews. The obstacles to a greater knowledge of Polish-Jewish history are in some ways similar to those affecting Polish history. Records were destroyed in wars -- especially the systematic destruction under the German occupation -- and an official silence was subsequently imposed by the Communist regime. For a variety of reasons, many American Jews think of Poland's Jews as backward and passive, living a thousand years in a hostile environment and doing nothing about it. There is a shortage of specialists in Polish-Jewish history and a scarcity of books -- for example, not a single comprehensive history of Polish Jews has been written in any language. The very different cultural developments in the main Polish cities -- Warsaw, Lvov, Vilna, Bialystok or Lodz -- have been neglected. Little is known about the music, literature, art and theatre. Theatre was especially noted by Professor Steinlauf, in part because of its unique origin and its vitality. Considering the impact that Jewish theatrical tradition has had on American theatre, this lack of interest in its roots is particularly odd. In recent years, an interest began developing both here and in Poland, accelerated by the events of 1989. Polish-Jewish relations were not the focus of Professor Steinlauf's lecture, but he briefly reviewed them, acknowledging both good times and bad. As he said in an address at Graatz College in 1991, the relationship of Jews to Poles is not, after all, like that of one state to another. It is the relationship of a people who shared a country with another people, and where they were, for a thousand years, at home. It is time to remember life in this home.

Paul Robert Magocsi has also been, from 1991-1997, the director of the Multicultural Society of Ontario, and this perspective was forcefully brought out in his talk *On the Writing of the History of Peoples and Nation-States*. The dominant theme of both is all too often ethnocentric. Minority nations rarely take into account the people among whom they live, while states pay scant attention to the travails or contributions of minority nations in their midst. Although he spoke primarily about the peoples of Poland and Ukraine, with some reference to Slovakia, ethnocentric tendencies are by no means confined to the peoples of eastern and central Europe. Only recently have Canada, and to a lesser extent the United States, given any recognition to any but the dominant ethnic group of these two countries. In Canada, the two "founding" nations have for a long time written entirely different histories of their co-existence, and both groups are a long way from coming to grips with their relations to native Canadians. In eastern and central Europe, where wars led to shifts in borders and where mass population transfers altered ethnic composition, the historians of both nations and states face tougher challenges. An effort must be made to meet these challenges in the interest of truth and the dignity of all peoples, for the future peaceful coexistence of ethnic groups within a state, and for peace between neighbouring states. While it is perfectly acceptable that a historian may specialize in and concentrate on either a history of a people, or on the history of a state, they have a responsibility to avoid the kind of ethnocentrism that diminishes others, or ignores the interaction and common experiences of coexistent peoples.

Mieczysław Biskupski spoke about American policy towards Poland, or perhaps more precisely, the lack of a policy towards Poland. In *Identifying Poland: The American Search for a Policy Since 1914*, Professor Biskupski stated that for Americans, Poland was always an abstraction, at times useful as a symbol but always inconsequential as a reality. As a consequence, matters that were of vital interest to Poland were of total indifference to the United States. The United States,

from Wilson's to Roosevelt's and probably to the present time, sees the world very much from the perspective of a Great Power, and has a natural feel for great power prerogatives. It may actually believe its idealistic and democratic pronouncements on self-determination and human rights, but it does not let these interfere with foreign policy. Consequently, the U.S. supported Poland's independence, uttered lofty praise for Poland as a brave captive nation, and spoke emotionally about Poland's heroic struggles -- but failed to fully support Poland's territorial integrity or recognize its need for security. The result was a paradox. The United States identified the Soviet Union as its Number One Enemy and determined to defend itself and the world against communism -- but at the same time, the U.S. saw Poland's attempts to protect its vital interests as imperialism at the expense of Russia. Poland was a nuisance, and a threat to European stability; it was a piece of real estate useful only as a bargaining chip to appease its more powerful neighbours. Even today, there remains much concern for Russian feelings, lest they be upset if Poland's security is strengthened. Americans also favoured Germany's claims on Poland's western border, but fortunately, Germany is now quiescent. Still, Poland is more secure today than it has been since before the partitions. With its successful economic recovery, it is being seen as one of the world's important emerging markets -- and at last seems to be less an abstraction than a reality.

Steven Lee is the national director of the Canadian Foreign Ministry's Centre for Foreign Policy Planning. The Centre's mandate is to engage citizens -- students, academics, professionals, men and women in business and in NGOs, and groups such as the Canadian Foundation for Polish Studies -- in defining foreign policy. Commenting on this conference, Dr Lee noted the important themes of the discussion -- identity, understanding history, cross-cultural and cross-Atlantic ties, the problem of raising the profile of the newly liberated peoples of East-Central Europe, and the naive idealism often coupled with brute power that these emerging democracies have had to contend with. In his address on *Building a Civil Society at Home and Meeting this Challenge in Central Europe*, Dr Lee said that in civil societies, citizens have many roles. They are citizens of the state, but they are also members of families, of communities, of academic and professional organizations, of religious bodies, and of many other associations. All of these contribute to society, and they can also contribute to the task of defining policies. The tri-lateral relationship of Canada-Poland-Ukraine was proposed by Poland's Foreign Minister in 1994, strongly supported by Canadian foreign Minister Lloyd Axworthy and enthusiastically agreed to by Ukraine. As a first step, policy consultations were held in Poland last year, setting as objectives such important matters as European security, promoting European cooperation in political and economic security, and building regional partnerships, including Canada. It was an example of cooperation of state, educational and community leaders sharing their knowledge and experience to meet the challenges facing societies in periods of change. It is hoped that this approach will help prevent another dividing line being drawn across Europe, and will help Ukraine expand and diversify its contacts with the west while it is struggling with restructuring its economy.

Attended by a diverse audience including three generations, several ethnic origins, and a wide variety of occupations, the topics stimulated an animated, constructive discussion. It was noted that the "Peoples and Neighbours" of Poland left out significant neighbours. This is true, and unfortunate, but our resources were limited and this is only the first conference. Many participants were interested in further discussion of the role the diasporas play in helping -- or hindering -- their homelands' efforts to improve minority and inter-state relations. A panel discussion on this topic alone will be considered at some future date.

An unexpected refrain was that there is a dearth of books on Poland. "Give me 25 new books," said professor Wrobel, a theme that was picked up time and again. The Foundation for

Polish Studies could not have been more pleased with this spontaneous support for the Foundation's main goal: the translation of Polish historical works.

The Foundation for Polish Studies, a new entity within the Polish Institute of Arts and Science in Canada, was established for the purpose of fostering a greater interest in Polish issues. The Foundation has for some time supported the Polish Canadian Students Association of Montreal, is affiliated with the Institute, with membership comprising students from all four Montreal universities and several colleges.

The Foundation brings to the Institute not only students, but also people from a variety of professions and from the business world. This lively interaction fosters a greater awareness of Polish issues, stimulates support for Polish studies from a wider section of the community, and unites diverse sections of Canadians of Polish origin in support of this serious project -- the translation of Polish historical works. The first book, now being translated, is Tomasz Szarota's *Okupowanej Warszawy dzień powszedni*. It will be published by the University of Toronto Press. Those interested in supporting the translation project can send their tax-exempt contribution to the Polish Institute of Arts and Sciences, designated for the Foundation for Polish Studies.

Finally, we wish to thank the many people whose generous support has made this symposium, and the launching of the translation program, possible. The Students' Association gratefully acknowledges the support of the Polish Socio-cultural Foundation of Quebec and the Canadian Polish Millennium Fund.

Irena Tomaszewski is a free-lance writer and the President of the Canadian Foundation for Polish Studies.

Jan Witold Weryho

"A DASH OF ORIENTALISM ON WHITE"

NINA ALMAYER, CONRAD'S NEGLECTED HEROINE

Almayer's Folly was Joseph's Conrad's first novel. Most scholars admit that it shows the signs of the author's future greatness, but is not the real thing yet. Consequently it has not received as much critical attention as such generally acknowledged masterpieces like *Heart of Darkness*, *Lord Jim* or *Nostromo*.

I first read *Almayer's Folly* at the age of sixteen, and it marked the beginning of my fascination with Conrad which, I expect, will remain for the rest of my life. I was a Polish refugee in England, emotionally unadjusted, without hope of seeing Poland again, dreaming of exotic Eastern lands. Conrad was just what I needed! I admit I had found the romance between Nina Almayer and Dain Maroola more interesting than the misfortunes of Mr. Kaspar Almayer. When I mentioned this to my friend, John McLellan, Professor of English literature at Taiwan University who has published several articles about Conrad, including one about *Almayer's Folly* ("The Earliest Conrad: themes of *Almayer's Folly* and *An Outcast of the Island*" in *Studies in English Literature & Linguistics*, Apr. 1979, pp. 127-136) his reaction was: "Sure! You were interested to meet a young girl! You were not interested to meet an old man!" His saying was right as far as it went, but was it all there was to it? A teenage boy's natural interest in a fictional teenage girl? Might not the young girl have been an interesting character in her own right? In his article McLellan says:

"Despite its originality and power, however, *Almayer's Folly* is, nevertheless, unfocussed. The reader's attention is distracted by a number of melodramatic issues, ... , even the romance between Nina and Dain, which, although central to the story, tends to distract the reader's attention from Almayer." (p. 131)

I do not wish to dispute this statement, but is it necessarily a drawback in the novel? Is an author obliged to stick to the main character named in the title? It may be argued that the only really important character in *Lord Jim* is Lord Jim, the other characters (Marlow, Stein, Jewel, Gentleman Brown) having an importance only in relation to the character of the title. Few would make such a claim for *Nostromo*. Yet McLellan is not alone. Almost all critics who have written about *Almayer's Folly* have been concerned only with Kaspar Almayer. His daughter mattered only in relation to her father, his deep love for her, his despair at her supposed "betrayal" and departure. One scholar who has taken Nina Almayer seriously in her own right is Peter Glassman in his book *Language and Being: Joseph Conrad and the literature of personality* (pp. 108-115).

Glassman, although a professor of English literature at Columbia University, approaches Conrad more like a psychoanalyst than a literary critic. Barbara Kocówna calls Nina „an extraordinary woman” („Nina jest kobietą niezwykłą” in *Polskość Conrada*, p. 191) but does not elaborate.

Yet others may have had a deeper intuition than they were aware of. Edward Garnett, the reader for the publishers Fisher Unwin, having read the manuscript of the first novel by the then unknown author Joseph Conrad, remarked:

„The strangeness of the tropical atmosphere, and the poetic 'realism' of this romantic narrative excited my curiosity about the author, who I fancied might have eastern blood in his veins.” (Quoted by Cedric Watts in *A Preface to Conrad*, p. 31).

There is no evidence that Conrad had any Eastern blood. If he had, it certainly would not have been Malay or South-East Asian. Many noble Polish families from Poland's Eastern Borderlands in the

Ukraine and Belarus have prided themselves in a Tatar ancestry, but we have no evidence that this was the case with the Korzeniowskis or the Bobrowskis (Conrad's maternal ancestors).

Why should Garnett have entertained such a fancy about the author of *Almayer's Folly*? Kaspar Almayer, born in Indonesia of Dutch parents, had no Eastern blood. Indeed, he would have been most indignant at such a suggestion! But his daughter Nina did have Eastern blood from her mother's side. Is it not probable that Garnett had been struck, perhaps subconsciously, by the unknown author's empathy with the Eurasian girl?

I would suggest that Nina represented for Conrad a certain feminine ideal. In a letter to his friend Spiridion Kliszczewski dated Nov. 25, 1885 Conrad admits that, although he did not find full-blooded Eastern women very attractive, he found Eurasian women fascinating: „A dash of orientalism on white is very fascinating, at least for me, though I must say that the genuine Eastern had never the power to lead me away from the path of rectitude; to any serious extent, that is.” (Quoted by Bernard Meyer in *Joseph Conrad: a psychoanalytic biography*, p. 112)

In 1888 during a visit to the multiracial island of Mauritius, Captain Conrad Korzeniowski proposed marriage to a French-Mauritian girl, perhaps with „a dash of orientalism (or Africanism?) on white”. Unfortunately the girl was already engaged to someone else. Conrad was so upset that he resigned his job as Captain of the *Otago* and returned to England. It was the end of his life in the Orient. Yet there is more to Nina than Eurassian beauty. Like her creator she is a person torn between two, indeed more than two, worlds. Much has been written about Joseph Conrad's dichotomy between Poland and England. Cedric Watts calls him „The double man” (op. cit., po. 7). Actually the picture is even more complicated. „The multiple man” would be a more exact description!

Józef Konrad Korzeniowski was born in 1857 in Berdychiv (Polish: Berdyczów) in the Ukraine, then part of Russia, but which had belonged to Poland until the Second Partition of 1793. His parents belonged to the Polish nobility and regarded the Ukraine as an integral part of Poland, and so did Conrad himself. Yet the majority of the people around them were Orthodox by religion and spoke Ukrainian (not Russian, as Watts asserts in his otherwise excellent *A Preface to Conrad*, p. 57). We must bear in mind, therefore, that when the exiled Conrad was pining for Poland, it was specifically the Polish Ukraine, just as an Anglo Quebecer loves a Canadian Quebec. In Polish literature, which Conrad read extensively whenever he could get hold of Polish books, the Ukraine is often romanticised, very much like Scotland or Ireland in English literature.

When Conrad was five his parents were exiled by the Russian authorities to Vologda in northern Russia for their Polish nationalist activities. Little Conrad went with them. Their health ruined, they were allowed to return to the Ukraine where his mother soon afterwards died. When Conrad was eleven his father was allowed, for health reasons, to leave Russian territory. He settled with his son in Kraków, the mediaeval capital of Poland, then under Austrian rule. He died a few months later.

Conrad left Poland at the age of sixteen to pursue his dream of becoming a sailor. (He did not want to serve in the Russian, Austrian or German navy). He spent his time beachcombing in Marseilles or sailing on French ships. He spoke French very well, having learnt it as a child from his French governess. Like most Poles he loved France. In 1878, however, the French authorities broke with their long tradition of hospitality towards Polish refugees and withdrew his permission to take employment on French ships. In his case it was tantamount to expulsion from France. Conrad found a job on the British ship *Mavis* and arrived in England at the age of twenty-one without knowing a word of the language. He felt as lonely as Yanko Gooral from „Amy Foster”. On British ships, among cosmopolitan sailors he felt more at home, but on shore he was just a „foreigner”, with no friends. Many years later, as a famous author, his friends would include the literary elite of England, but that was not at the time when he was writing his first novel. The five years he spent

around South-East Asia in what Norman Sherry called Conrad's Eastern World would complicate the picture even more.

If Conrad's background was complex, so was Nina's. She was born in the interior of Borneo in a village bearing the Ukrainian name of Sambir. To both her parents it was a place of exile. Her father was a Dutchman born in Java, her mother a Malay from the Sulu Islands in what is now the southern Philippines. (Until the emergence of the modern states of Indonesia and Malaysia after the Second World War, the term „Malay“ was used to describe all people speaking Malay or related languages whatever the jurisdiction they may have come from). The Sulu islanders, called Moros by the Spaniards, were Muslims, independent of Spanish-Philippino or any foreign rule, subsisting mainly by piracy. In her early teens (we are not told at what age exactly) Nina's mother had been kidnapped by Captain Tom Lingard, sent for four years to a Dutch nuns' school in Java, then forced into a loveless marriage with Lingard's protegee, Kaspar Almayer. The young couple were sent to Sambir to run a trading post for Lingard & Co.

At the age of six their daughter Nina was taken by Capt. Lingard to attend an English school in Singapore, not a Dutch school in Macassar, as Gustav Morf says in his otherwise brilliant book *The Polish Shades and Ghosts of Joseph Conrad* (p.115). This apparently minor detail is really important. After ten years in the British colony of Singapore, Nina grows up more English than Dutch. In his article „*Almayer's Folly: a voyage through many tongues*“ (in *L'Epoque Conradianne*, 1990, p. 39-49) Claude Maisonnat has pointed out how often Conrad specifies the language used by the characters in *Almayer's Folly* in different situations. Thus we are told that Almayer and his daughter conversed in Malay or English, never in Dutch! Thus Nina's white background also was divided.

Nina may have learnt excellent English in Singapore, but her experience of life in the British colony and of the English school was very bitter:

Her teachers did not understand her nature and the education ended in a scene of humiliation, in an outburst of contempt from white people for her mixed blood.” Almayer's Folly, chap. III, p. 42)

Although Conrad had always maintained that British imperialism was more benign than others (e.g. Dutch or Belgian) this one sentence says as much about the narrow-minded racism of British colonial society as E.M. Forster's *A Passage to India* or George Orwell's *Burmese Days*. After being thrown out by her landlady, Mrs. Vinck (a Dutchwoman?), too proud to accept the condescending hospitality of Capt. and Mrs. Ford, Nina decides to leave Singapore and return to her parents in Borneo. She is sixteen years old, the same age as Conrad when he left Poland.

Back in Sambir Nina has to face the painful dilemma confronting all children of broken marriages: she has to choose sides. She is fascinated by her mother's tales of the heroic exploits of her ancestors, the aristocratic Sulu pirates claiming descent from Rajahs. She discovers her identity as a Malay and rejects her father's white world.

Conrad did not claim to know the Malays and their world well. For all his perception and human sympathy, he was a white sailor observing them from the deck of his ship, not a resident of their country.

A longtime resident of Malaya, Sir Hugh Clifford, who would later become Conrad's friend, wrote a review of *Almayer's Folly* in *Singapore Free Press* of September 6, 1898 pointing out the novel's alleged mistakes: „A real Nina would not go back to native ways“. (Quoted by Jeffrey Meyers in *Joseph Conrad: a biography*, p.123) I would not quarrel with this statement if Clifford had used the adjective „typical“ instead of „real“. The majority of children of mixed marriages prefer to identify with the dominant race. Some individuals, however, choose otherwise, either because of a rebellious streak in their temperament or because of special circumstances in their life experience. Nina is very much an individual, not a social type. I think Conrad describes

Nina's experience convincingly enough: „To her resolute nature after all these years, the savage and uncompromising sincerity of purpose shown by her Malay kinsmen seemed at least preferable to the sleek hypocrisy, to the polite disguises, to the virtuous pretences of *such white people as she had had the misfortune to come in contact with* (emphasis mine). She listened with avidity to the old woman's tales of the departed glory of the Rajahs from whose race she had sprung and she became gradually more indifferent, more contemptuous of the white side of her descent represented by a feeble and traditionless father.” (AF, chap. III, p.43)

„Traditionless” is a key word here. This adjective is extremely rare in English. *The Oxford English Dictionary* (2nd ed.) gives us two examples of its use: „1848 J. Wilson. *Chr. North*” and „1907 *Daily Chron.*” (Vol. XVIII, p. 355). It is a pity that the Editor of OED has missed its 1895 use by Joseph Conrad! Conrad respected all tradition, the traditions of the Polish nobility, the traditions of the British merchant marine, even the heroic traditions of the Malay pirates. After all piracy „*priveteering*” had been a honourable occupation in England at one time. Conrad himself had been a gunrunner (almost, not quite a pirate) during his Marseilles days. Of course the Dutch are not a traditionless people. They had fought a heroic war of independence against Spain, they have produced some of the world's most marvellous painting, they have been great navigators, not inferior to the British whom Conrad admired, or to Nina's maternal ancestors, the Malayo-Polynesians who had settled the immense area from Madagascar to Easter Island.

All this tradition meant little to Almayer. He doesn't even define himself as a Dutchman. He prides himself simply in being a white man. *“I am a white man, and of good family. Very good family.”* AF, chap. XI, p. 184). He is a racist without even the strength to live up to his racist principles. He has married a coloured woman because he had been told there would be money coming with her. Greed for money is his driving force. His love for his daughter is the only noble sentiment in an otherwise miserable character. Yet he has one characteristic which seems to have fascinated Conrad and has made his anti-hero so interesting to his readers : He is an impractical dreamer, with a power to dream worthy of a nobler aim. He illustrates Conrad's preoccupation with *“the curse of facts and the blessing of illusions, the bitterness of our wisdom and the deceptive consolation of our folly”* (Author's note to *Almayer's Folly*).

Anyway, I am not concerned with Almayer about whom more has been written by other critics, but with his daughter. Nina might have felt less hostile towards white people if her father had made a more heroic figure (like captain Lingard for example), if white society in Singapore had treated her with more respect, if, instead of Dain Maroola, an honourable, non-racist, handsome young white sea-captain (someone like Captain Korzeniowski?) had shown up in Sambir. So much for Clifford's objections to Nina not being “real”. Nina's departure for the strange island of Bali, different from any other island of Indonesia in having preserved the Hindu religion and culture, may be a parallel to young Conrad's departure for the strange island of Britain.

Bernard Meyer (op. cit., p. 52) derives the name of Conrad's first heroine from that of his supposed first love, Janina Taube, a Polish girl admired for her patriotism by Conrad and his fellow schoolboys. The surname Taube is German, not Polish. Poles with German surnames have sometimes felt challenged to prove their Polish patriotism by even greater involvement in the national cause. Nina Almayer is a Malay girl with a Dutch surname. Her mother had become an Indonesian nationalist, although she may not have known the term: *“When I hear of white men driven from the islands, then I shall know that you are alive, and that you remember my words.”* (AF, chap. X, p. 152).

Her wish was fulfilled, but only in 1949, fifty-four years after the publication of *Almayer's Folly* twenty-five years after Conrad's death.

Mrs. Almayer expects her daughter to urge her husband, the future Rajah of Bali to lead an all-Indonesian uprising against Dutch rule. Nina does not express her political views as clearly as her mother, but of her feeling as a Malay patriot we have no doubt: *“I hate the sight of your white*

faces." (AF, chap. IX, p. 140). "I have been rejected with scorn by white people, and now I am a Malay!" (Chap. IX, p. 180). She hints that she will try to follow her mother's directive: "*He (Dain Maroola) is brave; he will be powerful, and I hold his bravery and his strength in my hand, and I shall make him great. His name shall be remembered long after both our bodies are laid in the dust.*" (loc. cit). Her father perceives that she has some political aspirations, but cannot understand what: "*You want him as a tool for some incomprehensible ambition of yours*". He understands that she is aspiring to something more than just becoming the Raneé of Bali.

In no other work has Conrad expressed so strongly his sympathies with the Malays as victims of white imperialism, except perhaps in the opening paragraph of *The Rescue*. Nevertheless, with his gloomy pessimism about all revolutionary movements I think he would expect Dain to resist his wife's entreaties and stay out of a venture which surely would have ended like the Polish Uprising in 1863. Indeed, Dain's purpose in buying gunpowder was merely for the defense of fragile independence of Bali against an expected Dutch invasion. The Dutch conquest of Bali actually took place in 1908, thirteen years after the publication of *Almayer's Folly*.

As I have suggested earlier, Nina, Conrad's first heroine had represented for her creator a certain feminine ideal. Can we find any blemishes in her character? Many readers and some critics, e.g. Adam Gillon (*Joseph Conrad*, p. 20) have accused her of having deserted and betrayed her father. The theme of desertion and/or betrayal will keep occurring in Conrad's subsequent works: *The Outcast of the Islands*, *The Rescue*, *Lord Jim*, *Under Western Eyes*. Most critics (and I think all Polish critics!) have interpreted Conrad's preoccupation with desertion and betrayal as resulting from his feeling of guilt at having abandoned Poland and the Polish national cause.

A guilt very much in the Polish tradition, shared with the poets Mickiewicz and Słowacki and with the composer Chopin, who had felt guilty over their failure to participate in the Uprising of 1830. Did Nina "betray" her father? Not more than any girl who chooses to marry against her father's wishes! Almayer certainly did feel betrayed, and from his point of view he was right. Those readers who condemn Nina see her through the eyes of her father who is for them the only important character in the book. We wish Nina happiness in her marriage, but we suspect that her life in Bali will always be under a faint shadow of guilt, as Conrad's life in England was. We often have feelings of guilt even when our reason tells us we have done nothing wrong. Some people even pay psychiatrists to persuade them that their feelings are without foundation.

More dubious morally is Nina's participation in the plot to persuade her father that the body found in the river is Dain's. Conrad hated lies and deceit. Yet stratagem was necessary in order to hide Dain from the Dutch authorities out to arrest him. Conrad had grown up in an atmosphere of conspiracy. Indeed, in the Polish language the word "conspiracy" (*konspiracja*) does not have the negative connotation it has in English. On the contrary, it usually brings to mind some patriotic underground activity against German or Russian occupiers. Often close relatives, such as parents, had to be kept out of the secret.

Still, Nina is no saint. Saints are often (not always) dull. Nina can hate as well as love. It is according to Conrad one of the national characteristics of the Malays: "*their blind fidelity in friendship and hate*" (the opening paragraph of *The Rescue*). Like most romantics Conrad could respect hate, but detested smugness. Nina's regret that only two Dutch seamen had been killed in the explosion of Dain's brig is not very "Christian", but a Polish girl could have expressed a similar regret that only two Russian soldiers had been killed by a Polish guerrilla band. In her fanatical idealism Nina shares certain characteristics with Antonia de Avellanosa from *Nostromo* and Natalie Haldin from *Under Western Eyes*.

In his book *The Polish Shades and Ghosts of Joseph Conrad* Gustav Morf says about *Almayer's Folly* (p. 117):

"Conrad's first book may be interpreted as an attempt to grapple with his Polish shadows and with the Nałęcz Korzeniowski strain within himself".

I have tried to show in this essay that Nina Almayer whom Morf, like most critics, seems to consider a secondary character, represents one of those shadows, perhaps even more than her father.

Works cited:

- Conrad, Joseph. *Almayer's Folly*. Malay ed. Garden City, N. Y. : Doubleday, Doran & Co., 1929.
All page references refer to this edition. I have given also chapter references for the convenience of readers using different editions.
- Gillon, Adam, *Joseph Conrad*. 1st paperback ed. Boston : Twayne, 1984. (Twayne English authors series; 333)
- Glassman, Peter J. *Language and Being : Joseph Conrad and the literature of personality*, New York: Columbia University Press, 1976.
- Kocowna, Barbara. *Polskość Conrada* Kraków: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1967.
- Maisonnat, Claude "Almayer's Folly: a voyage through many tongues" in *L'Epoque Conradianne* (Limoges), 1990, pp. 39 - 49.
- McLellan, John M. "The Earliest Conrad: themes of *Almayer's Folly* and *An Outcast of the Islands*". In *Studies in English Literature & Linguistics* (Taipei), Apr. 1979, pp. 127 - 136.
- Meyer, Bernard C. *Joseph Conrad: a psychoanalytic biography*. Princeton: Princeton University Press, 1970.
- Meyer, Jeffrey. *Joseph Conrad : a biography*. New York: Scribner's, 1991.
- Morf, Gustav. *The Polish Shades and Ghosts of Joseph Conrad*. New York: Astra Books, 1976.
- The Oxford English Dictionary*. 2nd ed. Oxford : Clarendon Press, 1989.
- Sherry, Norman. *Conrad's Eastern World*. London: Cambridge University Press, 1966.
- Watts, Cedric. *A Preface to Conrad*. London: Longman, 1982. (Preface Books).

Jan Weryho is former Islamic Studies cataloguer , McGill University (retired).

Hanna M. Pappius

ACTIVITIES OF THE POLISH INSTITUTE OF ARTS AND SCIENCES IN CANADA IN THE ACADEMIC YEAR 1997-1998.

Several important events occurred during the last year in the life of the Institute.

The first was the visit of the President of the Polish Academy of Arts and Sciences (Polska Akademia Umiejętności - PAU), Prof. Kazimierz Kowalski, from Kraków. Since several of the founders of PIASC were members of the Academy, including Dr. Wilder Penfield, we were particularly pleased to host Professor Kowalski. He addressed members of the Institute in both Montreal and Ottawa on the history of the Academy, a venerable Institution which was outlawed during the communist regime. While in Ottawa Prof. Kowalski met with the President of the Royal Society of Canada, Dr. Robert H. Hayes. It is hoped that this will be the first of many contacts between PIASC and PAU.

A major project initiated during the year is the publication of a catalogue of Polish Graphics 1918-1939 in the collection of the Polish Institute Library. The Polish Library has in its possession about 400 graphics accumulated over the decades from donations of many individuals. These have been provisionally catalogued in the Polish National Library in Warsaw and the 120 prints from the period between the World Wars have been assessed as particularly interesting and important, since a number of them have been considered as lost. In December 1997 the Polish Ministry of Culture awarded the Library a grant towards the cost of publishing a catalogue of this part of its collection. We are particularly proud to be the first recipients in Canada of such an award.

A Publication Committee has been formed under the chairmanship of prof. Hanna M. Pappius, with prof. Paul Wyczynski as Editor-in-Chief, and it is hoped that the project will be completed during the coming academic year.

The Institute also received grants from the Provincial Government and the Tadeusz and Zofia Romer Foundation to research the history of persons of Polish descent who are buried in the so-called Polish section of the cemetery in Saint Sauveur des Monts. The data collection by Mrs. Ewa Howska, under the supervision of Mrs. Teresa Romer, has been completed and as soon as further funds are obtained a monograph with biographies of the individuals concerned will be prepared.

As in previous years, a series of lectures was organized by the Institute. Among others, the Polish Ambassador to Canada, prof. Bogdan Grzełowski spoke on Polish diplomacy 1938-39. A particularly interesting symposium was organized by the Polish Students Association and the Canadian Foundation for Polish Studies, both affiliates of the Institute, under the title The peoples and neighbours of Poland: contemporary issues and perceptions. A review of the symposium appears elsewhere in this Bulletin.

PIASC : Ottawa Section

In the last academic year the program of the Ottawa Section consisted of 8 lectures. The most notable of these was that given by Prof. Kazimierz Kowalski, President of the Academy of Arts and Sciences in Cracow.

PIASC: Toronto Section

In the year 1996-1997 the Toronto section organized seven events. The highlight of the season was a symposium organised by Dr. Barbara Sharratt under the title *Borderlands*, at the Slavic Conference at Brock University.

Dr. Sharratt is preparing for publication a third volume of essays on Polish literature.

PIASC: Vancouver Section

In 1996-1997 the Vancouver section organized a program of five lectures and poetry readings by outstanding Polish writers, politicians, scientists and artists.

Of particular interest was an evening of reminiscences with three Polish poets, formerly members of a London poetry circle, two of whom are now on the Faculty of University of British Columbia.

The Polish Institute of Arts and Sciences in Canada

Honorary President

Bernard Shapiro, the Principal of McGill University

Executive Committee

President: Jozef Lityński

Vice-Presidents: Hanna M. Pappius, Aleksander M. Jabłoński, Stanisław Latek, Barbara Sharratt

Secretary: Ryszard Grygorczyk

Treasurer: Stefan Kuczyński

Hanna M. Pappius

ACTIVITIES OF THE POLISH LIBRARY DURING THE ACADEMIC YEAR 1997 - 1998

The academic year 1997-1998 has been another year of growth and development in the Polish Library. This was possible mainly because of the financial support of the Polish community during the fall fund raising campaign. Once again we received substantial donations from the Polish Socio-Cultural Foundation of Quebec and the Millennium Fund of Toronto.

The number of regular users of the library reached 1,700. In the past twelve months they borrowed more than 18,000 books from our 43, 000 collection. 800 new volumes were added to the inventory and 1,500 titles incorporated into the computerized internal catalogue. We are continuing to implement our earlier agreement with McGill University to have a large portion of our academic collection included in their online catalogue, where our holdings are identified by the location code "Polish Institute Library". More than 10,000 titles are already listed in this way.

According to a agreement with the McGill Libraries some Polish books purchased from the Juttings Foundation funds will be housed in the Polish Library. Among purchases from this fund for the last year special mention should be made of August Sokołowski's *History of Poland of Post-partition Era*, Warsaw 1901-1908, 4 volumes and *Illustrated History of Poland* , Warsaw 1899-1901, 5 volumes. Both richly illustrated, they describe Polish history in popular term and were written by greatly respected historian.

In the year 1997-98 \$8,000 was set aside for new books and periodicals. As in the previous few years, thanks to the generosity of the Polish Airlines LOT, our librarian, Mr. Stefan Władysławski, was able to do much of the library acquisitions personally in Poland obtaining a good selection of the latest publications at excellent prices.

The Polish Library has in its possession about 400 graphics accumulated over the years from donations by many individuals. Of special interest and importance is a collection of 120 prints representing Polish graphic art from the period between the two World Wars. In December 1997 the Library received a grant from the Polish Ministry of Culture, a first for any cultural organization in Canada, towards publishing a catalogue of Polish Graphics 1919-1939 in the collection of the Polish Institute Library. A Publication Committee under the chairmanship of prof. Hanna M. Pappius, with prof. Paul Wyczynski as Editor-in-chief, has already started its work and it is hoped that the book will be completed in the next academic year

Numerous gifts from publishing houses and individuals continue to enrich our holdings. This year special mention must be made of complimentary subscriptions to leading Polish newspapers *Gazeta Wyborcza*, *Rzeczpospolita* and the weeklies *Warsaw Voice*, *Wprost* and *Polityka*

As been the case since our inception, the Polish Library relies heavily on the efforts of its eighteen volunteers who work unfailingly at a variety of library tasks.

Director of the Library

Hanna M. Pappius, Ph.D.

Librarian

Stefan Władysławski, M.L.S.

Opening Hours

Monday from 10:00 a.m. to 8:00 p.m.

Thursday from 4:00 p.m. to 8:00 p.m.

Saturday from 1:00 p.m. to 5:00 p.m.

Józef Lityński; traduction par Anna Kowalczyk

LES ACTIVITÉS DE L'INSTITUT POLONAIS DES ARTS ET DES SCIENCES AU CANADA (PINK) DURANT L'ANNÉE SCOLAIRE 1997-98.

L'événement majeur de cette année a sans doute été la visite du professeur Kazimierz Kowalski, président de l'Académie polonaise des Arts et des Sciences (PAU), en octobre 1997. Fruit des contacts établis par le professeur Paul Wyczyński et dr Maciej Jabłoński, cette visite marque le début des relations plus étroites entre l'Académie et notre Institut. Professeur Kowalski a prononcé à Montréal une conférence sur les travaux de l'Académie en Pologne. La suite de son séjour s'est déroulée à Ottawa (voir section suivante).

Deux projets de publication de l'Institut sont en cours de réalisation.

Le premier a pour but l'édition d'un livre d'estampes polonaises de l'entre-deux-guerres qui font partie de la collection de la Bibliothèque polonaise à Montréal. Ce projet d'envergure, dirigé par le professeur Hanna M. Pappius, avec comme rédacteur principal M. Paul Wyczyński, a reçu une subvention de 9.500\$ du Délégué du Gouvernement polonais pour la Sauvegarde du Patrimoine culturel à l'étranger.

D'autre part, Mme Ewa Howska, en collaboration avec Mme Teresa Romer, est en train de préparer un guide du secteur polonais du cimetière de Saint-Sauveur. Cette réalisation est possible grâce à une subvention du gouvernement provincial et à l'aide financière de la Fondation Romer.

Les autres activités relèvent des occupations habituelles de l'Institut.

Elles comprennent tout d'abord l'organisation de neuf conférences et d'une exposition de peinture des frères Jacek et Stefan Sienicki, cette dernière en collaboration avec la Fondation W. Dymny. Le colloque *The Peoples and Neighbours of Poland* qui s'est déroulé à l'Université McGill, préparé par Foundation for Polish Studies et par le Département d'Histoire, est digne d'une mention particulière.

Par ailleurs, dans le cadre de la collecte annuelle des fonds pour la Bibliothèque, on a recueilli 20.000\$.

PINK a collaboré également à l'organisation de l'Université d'été de la culture polonaise à Rome. L'Institut échange toujours des publications et des informations avec d'autres organisations polonaises semblables situées dans les différents coins du monde. Au Canada, il travaille étroitement avec le Congrès Polonais.

Enfin, l'Institut a fait un don de 500\$ à la Bibliothèque Universitaire de Wrocław, geste de solidarité envers les bibliothèques de la Basse Silésie, ravagées par les inondations de l'été 1997.

SECTION D'OTTAWA

La Section d'Ottawa de l'Institut compte actuellement 54 membres, et collabore activement avec les autres organisations polonaises à Ottawa, telles que la Section n° 8 de SPK, SIPK et TP KUL. Ses activités ont habituellement lieu à l'Université Saint-Paul et à la Maison polonaise SPK.

La Section d'Ottawa a été initiatrice du séjour de M. Kazimierz Kowalski au Canada (voir section de Montréal). Au cœur de cette visite se situe une entrevue avec M. Robert H. Haynes,

O.C., président de la Royal Society of Canada, à laquelle ont participé en tant que représentants de l'Institut M. Paul Wyczyński (coordonnateur principal de la visite) et le professeur Marek Zaremba, vice-président de la Section d'Ottawa. Durant la rencontre, des possibilités de coopération entre la PAU et la RSC ont été envisagées et étudiées. Par ailleurs, M. Kowalski a prononcé à l'Université Saint-Paul une conférence sur les travaux de l'Académie et il a rencontré des professeurs et des étudiants de l'Université d'Ottawa. Le président de la PAU a aussi rencontré, de façon informelle, des représentants des Polonais à Ottawa. Il a également été accueilli à l'Ambassade de Pologne.

La Section a reçu Son Excellence l'Archevêque Szczepan Wesoły, Délégué du Primat de Pologne pour la Pastorale des Émigrés, qui est venu à Ottawa dans le cadre des célébrations du 40e anniversaire de la paroisse polonaise de Saint-Hyacinthe Odrowąż. L'Institut a organisé une conférence pour Son Excellence Szczepan Wesoły, intitulée *Le rôle de l'Église dans la diaspora polonaise durant les 40 dernières années*.

Un point important d'activités de l'Institut concerne la révision du document *PINK-vers l'avenir* qui redéfinit ses objectifs. Au cours des quatre réunions auxquelles ont pris part entre autres Mme Lidia Zielińska, président de SIP à Ottawa, et M. Bronisław Szpakowski, doyen de SIP, on a décidé de donner la priorité au recrutement de nouveaux membres et à l'attention particulière envers les plus anciens.

En outre, sept conférences, dont une du nouvel Ambassadeur de Pologne à Ottawa, professeur Bogdan Grzełowski, ont eu lieu, ainsi qu'une projection de film.

SECTION DE TORONTO

La Section de Toronto a mis au point cette année six conférences touchant en particulier des sujets d'histoire. L'événement marquant a été la publication d'un volume d'essais sur la littérature polonaise par le professeur Barbara Sharratt. C'est la troisième publication de la section torontoise de l'Institut.

SECTION DE VANCOUVER

La section de Vancouver a organisé durant l'année 1997-98 cinq événements culturels touchant en particulier la poésie, le théâtre et la musique. L'Institut a reçu Mme Anna Strońska, venue présenter sa nouvelle pièce de théâtre *La vie nocturne*. En outre, la promotion d'un livre du professeur Władysław J. Stankiewicz s'est déroulée à l'Université de la Colombie Britannique.

BUREAU DE DIRECTION DE L'INSTITUT POLONAIS

Président:	Józef Lityński
Vice-présidents:	Hanna M. Pappius, Aleksander M. Jabłoński, Stanisław Latek, Barbara Sharratt
Secrétaire:	Ryszard Grygorczyk
Trésorier:	Stefan Kuczyński

Hanna M. Pappius
Stefan Władysiuk

LA BIBLIOTHÈQUE POLONAISE WANDA-STACHIEWICZ ACTIVITÉ DURANT L'ANNÉE SCOLAIRE 1997-1998.

La Bibliothèque polonaise à Montréal a enregistré en 1997-1998 un progrès systématique et notable. Le prêt de livres se chiffre à plus de 17,000 titres. On a inscrit aux registres 800 acquisitions nouvelles. L'état livresque a dépassé 44, 500 volumes. En tenant compte des entrées de 1 000 titres de l'an dernier, notre catalogue opérant par ordinateur groupe quelque 13,900 titres. Par le fait même, 100 nouveaux titres passent au catalogue électronique de l'Université McGill dans lequel, jusqu'à date, plus de 10.000 volumes portent l'indice de localisation : «Polish Institute Library».

En 1997-1998 on a désigné 8,000 \$ pour l'achat des livres et l'abonnement des journaux. À la salle de lecture de la Bibliothèque polonaise à Montréal, les intéressés peuvent consulter les journaux et revues de Pologne, de même que la presse en langue polonaise du Canada. À titre d'exemple, parmi les journaux qui nous arrivent de Pologne, nous citons: *Gazeta Wyborcza*, *Tygodnik Powszechny*, *Polityka*, *Rzeczpospolita* et *Wprost*. Les journaux nous parviennent avec quelques jours de retard par rapport à la date de leur émission.

Comme dans le passé, la tradition continue de nous accorder un billet gratuit par les Lignes polonaises aériennes LOT, ce qui a permis au bibliothécaire Stefan Władysiuk d'aller en Pologne et d'acheter au-delà de 700 nouveaux livres.

Grâce à l'ordinateur de la Bibliothèque de l'Université McGill, la Bibliothèque polonaise peut profiter de l'«Internet» et, par le fait même, de ce qu'on appelle aujourd'hui «l'auto-route électronique». Ainsi donc nous recevons quotidiennement, directement de Pologne, *Donosy*, *Gazeta Polska*,. Nous recevons également, régulièrement, les données ayant trait à la Bourse de Varsovie.

Le présidente de l'Institute, Prof. Józef Litynski a présenté le profil de notre Institut et de la Bibliothèque pendant la XIX session de la Conférence permanente des musées, des bibliothèques et des archives polonaises en Occident, qui avait lieu à Chateau Montresor au mois d'août 1997. Notre Bibliothèque maintient les contacts et échanges avec les bibliothèques participant à la Conférence permanente ainsi qu'avec les bibliothèques universitaires polonaises.

L'activité de la Bibliothèque polonaise s'appuie, en grande partie, sur le travail volontaire de quelque vingt personnes. On compte beaucoup sur les dons en provenance des institutions et des personnes sensibles à nos appels pendant la traditionnelle quête d'automne ainsi que des dotations de la Fondation polonaise socioculturelle (en 1997 nous avons reçu 12,500\$), du Fonds Millenium (1,000\$) et de la Fondation Adam Mickiewicz (500\$).

Le personnel de la Bibliothèque polonaise

Professeure Hanna M. Pappius - directrice
M. Stefan Władysiuk, M.L.S. - bibliothécaire

Service de prêts

lundi, 10 h - 20 h
jeudi, 16 h - 20 h
samedi, 14 h - 18 h

Salle de lecture et service d'information

Tous les jours (excepté le samedi et le dimanche) de 10 h à 17 h

Adresse d'INTERNET électronique de la Bibliothèque polonaise :
CXSW@MUSICA.MCGILL.CA

Téléphone : 398-6978; télécopieur : 398-8184

L'Institut polonais des arts et des sciences au Canada et la bibliothèque polonaise
The Polish Institute of Arts and Sciences in Canada and the Polish Library
Polski Instytut Naukowy w Kanadzie i Biblioteka Polska im. Wandy Stachewicz

Vol. XV — 1998
Biuletyn — Bulletin